

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

Evidenčné číslo: 105003/B/2020/36122163738781444

**VYBRANÉ ASPEKTY POLITICKÉHO ISLAMU V SÚČASNEJ
EURÓPE**

Bakalárska práca

2020

Daniela Godová

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

**VYBRANÉ ASPEKTY POLITICKÉHO ISLAMU V SÚČASNEJ
EURÓPE**

Bakalárska práca

Študijný program: Medzinárodné ekonomické vzťahy
Študijný odbor: Ekonomia a manažment
Školiace pracovisko: Katedra medzinárodných politických vzťahov
Vedúci záverečnej práce: Ing. Kristína Krupová

Bratislava 2020

Daniela Godová

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že som bakalársku prácu vypracovala samostatne a uviedla som všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....

Pod'akovanie

Touto cestou by som rada vyjadrila vd'aku mojej školiteľke Ing. Kristíne Krupovej za jej trpezlivosť, odborné rady a usmernenia pri koncipovaní bakalárskej práce, ktoré boli cenným prínosom v priebehu celého písania.

ABSTRAKT

GODOVÁ, Daniela: Vybrané aspekty politického islamu v súčasnej Európe. Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; Katedra medzinárodných politických vzťahov. Vedúca záverečnej práce: Ing. Kristína Krupová. Bratislava: FMV EU, 2020, 51 s.

Cieľom záverečnej práce je analyzovať aspekty pretrvávajúceho politického islamu v Európe. Práca je rozdelená do troch kapitol. Prvá kapitola sa sústreďuje na identifikáciu hlavných determinantov, ktoré formovali politický islam a neskôr sa zameriavame na jeho prítomnosť a vplyv v Európe. Objasňuje stručný vývoj islamu a vysvetľuje vzťah náboženstva s politickými stanoviskami. V druhej kapitole objasňujeme cieľ práce a metodiku písania. Tretia kapitola obsahuje genézu vývoja jednotlivých aspektov na území európskych krajín. Záverečná kapitola sa pritom snaží vykresliť skutočnosť danej problematiky a analyzuje možnosti riešenia problémov vygenerovaných prítomnosťou politického islamu v Európe. Výsledkom analýzy je komplexné zhodnotenie pôsobenia islamu v zainteresovaných krajín a posúdenie ich vplyvu na formovanie a zmeny pravidiel islamu na území Európy.

Kľúčové slová: Islam, náboženstvo, Európa, politika, demokracia, islamofóbia, sekularizmus

ABSTRACT

GODOVÁ, Daniela: Aspects of Political Islam in Contemporary Europe. University of Economics in Bratislava, Faculty of International Relations; Department of International Political Relations. Thesis supervisor: Ing. Kristína Krupová. Bratislava: FMV EU, 2020, 51 p.

The main purpose of the presented bachelor thesis is to analyse aspects of continuous presence of political Islam in Europe. The thesis is divided into three chapters. The aim of the first chapter is to identify the main determinants that shaped political Islam and to describe its presence and influence in Europe. The first chapter offers brief history of Islam and explains the relations between religion and political statements. The second chapter is dedicated to the clarification of thesis objectives and the methodology of writing. The third chapter contains the genesis of the development of individual aspects across the territory of European countries. The final chapter describes this issue in real-life context and examines possible solutions to problems related to the presence of political Islam in Europe. The results of the analysis offer a comprehensive review of the impact of Islam on the countries concerned, its development, and changes of Islamic rules in Europe.

Keywords: Islam, religion, Europe, politics, democracy, islamophobia, secularism

Obsah

Úvod	9
1 Súčasný stav politického islamu v Európe	11
1.1 Stručný prehľad vzniku islamu	11
1.2 Ideológia a päť základných pilierov islamského náboženstva	12
1.2.1 Rozdelenie islamskej komunity	14
1.2.2 Päť základných pilierov islamu	15
1.3 Problematika politického islamu	16
1.3.1 Šarí'a.....	20
1.3.2 Džihád.....	21
1.4 Islam v Európe.....	22
2 Cieľ práce, metódy a metodika práce	25
3 Vybrané aspekty politického islamu aplikované na európskych krajinách.....	27
3.1 Islam a demokracia	27
3.1.1 Vzťah hodnôt európskych krajín a islamu.....	27
3.1.2 Kritika prístupu integrácie moslimov do demokratickej Európy	29
3.1.3 Moslimské ženy v Európe	30
3.2 Islamofóbia	33
3.2.1 Dôvody vzniku islamofóbie v Európe	36
3.2.2 Návrhy možných riešení a odporúčania na elimináciu islamofóbie.....	36
3.3 Prítomnosť islamu v európskych sekulárnych krajinách.....	37
3.3.1 Sekulárny štát	38
3.3.2 Štát riadený podľa náboženstva.....	39
3.3.3 Islam vs. sekularizmus v Európe	39
3.3.4 Situácia Turecka	41
Záver	43
Zoznam použitej literatúry	45

Zoznam skratiek

EIR	European Islamophobia Report
ENAR	European Network Against Racism
EÚ	Európska únia
EUMC	Vojenský výbor Európskej únie
ISIS	Islamský štát
OBSE	Organizácii pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe
OIC	Organizácia islamskej spolupráce
OSN	Organizáciou Spojených národov
SETA	Foundation for Political, Economic and Social Research
USA	Spojené štáty americké

Úvod

V poslednom desaťročí sa na území európskych krajín, v ktorých je zastúpenie moslimov percentuálne vyššie, zvýšil počet teroristických útokov, pričom sa vo väčšine prípadov k útoku priznala islamistická extrémistická skupina. V súčasnosti sa preto islam dostáva stále viac do povedomia obyvateľov Európy, a keďže si ho mylne spájajú iba s teroristickými útokmi a násilím, vzniká priestor pre islamofóbiu a diskrimináciu moslimov. Politické strany často využívajú populizmus na šírenie islamofóbných myšlienok, čím spôsobujú negatívne vnímanie islamu a moslimov. Jedná sa najmä o šírenie protimigračnej politiky, avšak rozširovanie nepravdivých informácií o islame a migrantoch ovplyvňuje moslimov, ktorí žijú v Európe už tri generácie.

Keďže islam je jedno z najrozšírenejších náboženstiev na svete a zastáva značnú časť populácie aj v Európe, je logické, že vznikajú konflikty a diskrepancie v chápaní jednotlivých aspektov náboženstva. Pre moslimov je islam každodennou súčasťou, návodom na spôsob života, a síce sú islamské hodnoty častokrát v rozpore s tými európskymi, mal by existovať systém, ktorý by umožnil bezkonfliktnú kooperáciu a akceptáciu náboženstva aj zo strany nemoslimov.

V záverečnej práci budeme skúmať a analyzovať rôzne prístupy k prítomnosti moslimov v Európe. Jedným z najdôležitejších elementov potrebných na skúmanie problematiky je determinácia historických počiatkov a základných pojmov. Práca je rozdelená do troch kapitol, pričom v prvej kapitole vysvetlíme stručný vznik islamu a za ním bude nasledovať rozlíšenie a komparácia pojmov, ktoré sú v dnešnej dobe často zameniteľné z dôvodu nedostatočnej informovanosti spoločnosti. Definícia kľúčových elementov je potrebným atribútom na pochopenie problematiky a parciálnych cieľov, ktoré sme si zvolili, pretože v práci budeme overovať, ako sa spoločnosť a authority vysporiadávajú s vybranými aspektmi politickej stránky islamu, ktoré figurujú na území európskych štátov. V časti historického rozboru sa zaoberáme aj rozdelením moslimskej komunity a dôvodmi rozdelenia, pretože je to veľmi dôležitou súčasťou rozvojového kontextu.

Kľúčovou súčasťou procesu porozumenia islamu je princíp jeho ideológie, ako ovplyvňuje myslenie a konanie moslimov. V rámci ideológie sú vysvetlené jednotlivé piliere islamu, ktorých plnenie je dôležité pre plnohodnotný živor vo viere a sú významné rovnako pre moslimov žijúcich v Európe, ako aj mimo nej. Ako sme už spomínali, často dochádza k zámene a nesprávnej interpretácii pojmov a preto sa v tejto kapitole venujeme vykresleniu

rozdielu medzi politickým islamom a islamizmom, keďže sa nejedná o jeden a ten istý pojem. Na konci prvej kapitoly sa venujeme alokácii náboženstva v Európe, nakoľko je potrebné vysvetlenie jeho prítomnosti a zámeru.

Hlavným cieľom záverečnej práce je aplikácia aspektov politického islamu v súčasnej Európe, pričom sme zúžili výber aspektov z dôvodu rozsahu práce, ktorý nám nedovoľuje zaoberať sa všetkými stránkami politického islamu ovplyvňujúcimi dianie v spoločnosti na území štátov v Európe. V tretej kapitole budeme skúmať odpoveď demokratického politického systému na prítomnosť ideologicky kontrastného politického vedenia, akým je islam. Demokracia je jedným z najpriaznivejších prostredí na spolužitie rozličných kultúr a obyvatelia demokratických krajín by mali mať slobodu prejavu slova aj náboženstva. Budeme skúmať, či je táto hypotéza pravdivá a aké javy ju sprevádzajú v demokraciách európskych krajín. V práci budeme analyzovať, či nedochádza k obmedzovaniu práv moslimov v oblasti zamestnania a či majú moslimské ženy slobodu a právo na zahaľovanie sa vo verejných priestoroch alebo inštitúciách. Keďže je všeobecne známe, že európska história je úzko spätá s kresťanstvom, toto náboženstvo má vplyv na vnímanie moslimov aj obyvateľmi, ktorí nie sú súčasťou žiadneho náboženstva.

„Od osvietenstva sa vzťah náboženstva a politiky vnímal na „Západe“ cez paradigma oddelenia cirkvi od štátu, ktorá vznikla v situácii, keď bolo treba chrániť slobodu občianskej spoločnosti pred nebezpečenstvom dominancie mocnej cirkvi a slobodu cirkví a náboženstiev pred dominanciou absolutistických štátov.“ (Halík, 2008)

V Európe sme zvyknutí, že štátne zložky nie sú závislé od biblických zákonov a konajú nezávisle od nich. Naopak, v krajinách s dominujúcim islamom je bežné, že sú zákony uznané štátnou mocou kompatibilné so zákonmi napísaných v hlavných knihách islamu. Preto budeme analyzovať vzťah islamu so sekularizmom v Európe a jeho prípadné vplyvy na politický systém. Keďže nám rozsah záverečnej práce nedovoľuje venovať sa všetkým aspektom politického islamu, vybrali sme si analýzu troch, v rámci ktorých sa dozvieme, akým výzvam sú vystavené európske štáty v súvislosti s islamom.

1 Súčasný stav politického islamu v Európe

Na pochopenie dogmy politického islamu je najprv potrebný správny výklad jeho histórie a vzniku ideológie, ktorou sa islam riadi dodnes. Islam nie je iba náboženstvo, ale hlavne nástrojom a návodom, ako by mal veriaci ľud žiť, podľa akých pravidiel by sa mal správať a najmä aké skutky by mal konať.

1.1 Stručný prehľad vzniku islamu

Počiatky vzniku islamu sa podľa mnohých písomných prameňov datujú už do roku 610, kedy prorok Mohamed dostal prvé zjavenie od boha Alaha (z arabského *Al-alláh* – jediný Boh).¹ Pre každého moslima je rola Mohameda kľúčovou, pretože vďaka jeho zjaveniam a myšlienkam, ktoré boli zapísané do Koránu, vzniklo jedno z najrozšírenejších náboženstiev na svete.

Podľa historických zdrojov Mohameda vychovával ako sirotu jeho strýko Abú Tálib. Mohamed bol veriaci muž a aj preto veril, že si ho Alah vybral ako svojho posla, ktorý bude šíriť vieru v neho. V roku 613 Mohamed začal svoje kázanie v rodnom meste Mekka.² Mekka bola mestom polyteistov, nesúhlasili s Mohamedovými myšlienkami a zjaveniami. Jeho strýko Abú Tálib, ktorý bol vodcom klanu a zároveň dôvodom, prečo Mohamed nebol doposiaľ vyhnaný z Mekky, zomrel v roku 619, čo viedlo k emigrácii Mohameda z mesta. Zhruba po roku kázania v meste Tá'ifu odišiel do mesta Jathrib, dnešnej Medíny, v ktorom zvykol pôsobiť ako obchodník.³

S rastúcim počtom stúpencov v Medíne Mohamed postupne začínal s budovaním a upevňovaním základov novej komunity *ummy*. Mohamed naplánoval púť do Mekky, *'umra*, čo dalo základy súčasnej každoročnej tradícii – púti do Mekky. Mohamedovi sa neskôr podarilo rozšíriť povedomie o islame aj do okolitých dedín a miest až po hranice Byzancie a Perzie. V roku 630 dal Mohamed zničiť všetky pohanské modly, čím dal najavo koniec polyteizmu a nastolil zvrchovanú moc monoteizmu.⁴

¹ MENDEL, Miloš et al.: *Islám: Ideál a skutočnosť*. 2002. s. 14.

² HILLENBRANDOVÁ, Carole: *Islám - Historie, současnost' a perspektivy*. 2017. s. 30.

³ Ibid.

⁴ Ibid. s. 30-35.

1.2 Ideológia a päť základných pilierov islamského náboženstva

„Islam je náboženstvo, islamizmus je ideológia. Náboženstvo sa pretvára v politickú ideológiu s úderne revolučným zameraním“ (Ulfkotte, 2003). V súčasnom vedeckom diskurze ohľadom skúmanej problematiky nachádzame značné rozdiely medzi pojmami islam a islamizmus. Odlíšenie týchto dvoch, častokrát zamieňaných, pojmov predstavuje základ pre pochopenie podstaty politického islamu. K jasnému významovému odlíšeniu predmetných termínov došlo až v priebehu 20. storočia, kedy sa intelektuálna elita postkresťanskej a sekulárnej Európy nechcela pozeráť na islam ako na tradičného „nepriateľa“ kresťanstva. Dôvodom bolo oddelenie hodnôt od množstva radikálnych činov, aby islam viac u ľudí nevzbudzoval strach, ale práve naopak, dôveru.⁵

Ako uvádza autor Mozaffari vo svojej publikácii, vďaka pojmu islamizmus je možné odlíšiť modernú ideológiu odvodenú z jeho myšlienkového obsahu od islamu ako náboženstva. Islam sa preto dokáže dištancovať od násilného a teroristického podtónu, ktorý vyjadruje pojem islamizmus.⁶ Podľa Cambridge Dictionary je islamizmus definovaný ako „viera, že by náboženstvo, v tomto prípade islam, malo kompetenciu ovplyvňovať politický systém krajiny.“⁷ Súčasný význam slova islamizmus neopodstatnene nadradzuje skupinu osôb voči inej skupine. Všetci jeho stúpenci sa usilujú o transformáciu spoločnosti, aby napodobňovali Mohamedovu pôvodnú cnostnú spoločnosť a snažili sa o očistenie viery a vytvorenie ideálnej spoločnosti. V súčasnosti však čelia sekulárnym a demokratickým výzvam, ktoré doposiaľ nefigurovali v spoločnosti. Práve to je dôvodom, prečo existuje odlišnosť medzi islamizmom a islamom, ktorý je orientovaný viac na súkromný život jednotlivca. Islamizmus sa však prejavuje dvoma rôznymi spôsobmi. Prvý, ten mierny, je propagovaný prostredníctvom politických, náboženských a sociálnych aspektov, zatiaľ čo ten druhý spôsob využíva k dosiahnutiu svojho cieľa násilie a terorizmus.⁸

Cieľom islamu je pochopiť život ako celok. Predstavuje ideál života, o ktorý sa moslimovia počas celého svojho života usilujú nie je vynechaný ani jediný okamih, ktorý by sa

⁵LAURENTOVÁ, Annie. *Islám*. 2019. s. 20-45.

⁶MOZAFFARI, Mehdi. *What is Islamism? History and Definition of a Concept*. In: *Totalitarian Movements and Political Religions*. s. 21-25.

⁷ CAMBRIDGE ENGLISH DICTIONARY: *Islamism*. [cit. 2019-02-12-]. Dostupné na internete: <<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/islamism>>

⁸DEMANT, Peter. *Islam vs. Islamism: the dilemma of the Muslim world*. 2006. s. 180.

odchýlil od náboženského kázania, alebo ktorý by nebol vyobrazený v pravidlách islamu. Prorok Mohamed bol poverený šírením nielen veľkých metafyzických právd, ale aj pravidiel každodenného správania. Podľa Mohameda mal Alah predstavu o usporiadaní spoločenstva ľudí žijúcich podľa zákona a podľa určitého spôsobu života. Veriaci tak prijatím islamu akceptovali vopred dané a povinné odpovede na každú otázku správania sa, ktorá by mohla nastať.⁹

Je dôležité poznamenať, že práve Mohamed sa stal obrazom, ktorý by mali veriaci podľa islamskej viery nasledovať. Bohom je síce Alah, ale práve Mohamed svojím správaním ľuďom ukazuje, ktorým smerom sa majú uberať a ako sa v danej situácii rozhodnúť. Počas Mohamedovho života vznikli tri dôležité knihy, ktoré sú zároveň návodom na život moslimov. Korán obsahuje slová, ktoré adresoval Alah Mohamedovi prostredníctvom archanjela Gabriela. V rámci islamu sa považuje za základ viery, práva aj teológie, pričom zároveň opisuje aj samotný vznik ľudstva a zásady jeho správania sa, z ktorých vyplýva, že všetci moslimovia by sa mali čo najviac podobáť Mohamedovi.¹⁰

Mohamedov život, nazývaný taktiež Sunna, je opísaný v dvoch knihách Súra a Hadísy. Sunna je opisom Mohamedovho života väčšinou z pohľadu jeho žien alebo priamych svedkov jeho kázaní a činov. Zaznamenáva jeho skutky a slová, ktoré sú potrebné na pochopenie Koránu. Sunna je teda neoddeliteľnou súčasťou Koránu, pretože zároveň dopĺňa jeho skutkovú podstatu, opisuje náboženstvo v praxi a uplatňuje právo šari'a. Súra je na rozdiel od Koránu venovaná Mohamedovmu životu. Keďže je to jedna z prvých kníh o islame, ktorá priamo zaznamenáva činy a učenie Mohameda, znamená pre moslimov príklad k nasledovaniu a meditácii. Mapuje jeho rozhodnutia, ktoré boli neskôr pretransformované do pravidiel dnešných moslimov. Spôsoby a opakované zvyky, ktoré Mohamed propagoval, sú zaznamenané v druhej časti Sunny, v Hadísoch. Korán prikazuje moslimom, aby vykonali púť do Mekky a dali milodar na charitu, ale neupresňujú detaily daných činností. Viac informácií sa nachádza v Hadísoch, kde je poukázané na prorokovom príklade, ako je potrebné vykonávať prikázania. Hadísy boli napísané dávno po Mohamedovej smrti a boli zozbierané z konkrétnych zbierok jeho prívržencov.¹¹

⁹ ČECH, Lubomír. *Islam v premenách času*. 2018. s. 25-32.

¹⁰ Ibid.

¹¹ BENETT, Matthew. *40 questions about Islam*. 2019. s. 79-83.

1.2.1 Rozdelenie islamskej komunity

Aj napriek tomu, že jadro islamu je jedno a to isté, nejedná sa o monolitické náboženstvo, v ktorom všetci jeho predstavitelia zastupujú jednu vetvu a uznávajú rovnakého vodcu. Rozdiely sú odvodené najmä od ich historických skúseností, etiky ale aj politického a sociálneho vývoja. Po smrti Mohameda v roku 632 nastal konflikt, ktorého hlavným dôvodom bola otázka nasledovníka Mohameda.¹² Rozdielnosť vodcov spôsobila zároveň aj rozdielnosť nauky jednotlivých vetiev. Obe strany majú dostatočné argumenty, ktoré podporujú chápanie ich rozhodnutia o nasledovníkovi. Ku koncu Mohamedovho života, v čase jeho neprítomnosti na modlitbách, povolal Abú Bakra, aby viedol modlitby. Názov vetvy sunniti vychádza z pojmu Sunna, Mohamedova cesta, ktorá vyjadruje to, čo povedal a urobil Mohamed. Keďže si Mohamed vybral Abú Bakra ako svojho zástupcu pri modlitbách, sunniti veria, že mal byť aj jeho nasledovníkom po smrti. Na druhej strane, ši'iti, ktorých názov je odvodený z *Shiat Ali*, partizáni Alího, uznávajú ako vodcu iba člena z rodovej línie Mohameda, a teda jeho bratranca Alího.¹³

Sunnitská vetva tvorí najmenej 85 % z 1,2 miliardy moslimov po celom svete,¹⁴ pričom krajiny s najväčším počtom obyvateľov prislúchajúcich k tejto vetve sú Bangladéš, Egypt, Indonézia a Pakistan.¹⁵ Na základe oxfordských štúdií je možné tvrdiť, že hlavný prúd islamskej komunity zažil rozmach vďaka tomu, že poskytol a nastolil jednotlivé stanoviská na osobnú, politickú a dogmatickú tému najmä v oblasti spolužitia s kresťanmi a židmi. Napriek tomu, že sunnitský islam zahŕňa rôzne teologické a právnické školy, názory a postoje často podmienené historickým prostredím, danou kultúrou alebo regiónom, majú spoločné body, ktoré sú zdieľané sunnitmi po celom svete. Medzi ne patrí legitímácia nástupcov Muhammada (Abu Bakr, Umar, Uthman a Ali) a odmietanie iných vetiev kvôli inováciám náboženstva, s ktorými oni nesúhlasia.¹⁶

Sunnitské islamské inštitúcie sa vyvinuli v ranom islame zo sporov o vedenie moslimskej komunity. Na základe vyjadrení niektorých vedcov vznikli náboženské a politické postoje

¹² HILLENBRANDOVÁ, Carole. *Islám - Historie, současnost' a perspektivy*. 2017. s. 120.

¹³ BBC: *Sunni and Shi'a*. [cit. 2019-15-12]. Dostupné na internete: <https://www.bbc.co.uk/religion/religions/islam/subdivisions/sunnishia_1.shtml>

¹⁴ THE OXFORD DICTIONARY OF ISLAM: *Sunni Islam*. [cit. 2019-15-12]. Dostupné na internete: <<http://www.oxfordislamicstudies.com/article/opr/t125/e2280>>.

¹⁵ PEW RESEARCH CENTER: *Sunni and Shia Muslims*. [cit. 2019-15-12]. Dostupné na internete: <<https://www.pewforum.org/2011/01/27/future-of-the-global-muslim-population-sunni-and-shia/>>.

¹⁶ THE OXFORD DICTIONARY OF ISLAM: *Sunni Islam*. [cit. 2019-16-12]. Dostupné na internete: <<http://www.oxfordislamicstudies.com/article/opr/t125/e2280>>.

plynúce zo sporov o definíciu postavenia a presvedčenia veriacich, ktorí sa dopúšťajú veľkého hriechu, slobody a determinizmu. Sunniti majú tendenciu odmietat' nadmerný racionalizmus alebo intelektualizmus, namiesto toho sa zameriavajú na ducha a zámer Koránu.¹⁷

V arabskom jazyku definujú slovo „šiiť“ ako skupinu ľudí, ktorá v danej veci dospieva ku konsenzu, ale vo všeobecnosti sa slovo vzťahuje na nasledovníkov Aliho a jeho jedenásť mužských potomkov.¹⁸ Aj keď sunniti uznali Aliho ako vodcu, odmietajú šiitské učenie, ktoré ho podporuje ako Mohamedovho nasledovníka. Po zvolení Abú Bakra ako nasledovníka sa šiitska vetva rozšírila a stala politickou entitou podporujúcou následníctvo Aliho. Šiiti považujú Aliho a jeho potomkov za právoplatných nástupcov Proroka, ktorí sú oprávnení viesť moslimov božskou a neomylnou inšpiráciou. V šiitských komunitách najdôležitejšie menovania do vyšších náboženských postavení vykonávajú šiitskí náboženskí činitelia, nie štát. Podľa demografických štúdií Pew Research Center sa jedná o krajiny ako je Azerbajdžan, Bahrajn, Irak a Irán.¹⁹ Naproti tomu v sunnitských krajinách je typické, aby vlády vykonávali kontrolu nad menovaním vyšších náboženských úradníkov.²⁰

1.2.2 Päť základných pilierov islamu

Rovnako ako kresťanstvo, aj islam má svoje prikázania dané Koránom, od ktorých by sa moslim nemal odchýliť. Bez ohľadu na to, k akej vetve islamu moslim patrí, musí dodržiavať 5 pilierov islamskej vierouky, pričom prvým základným je vyznanie viery, ktoré hovorí o jedinečnosti Alaha a kľúčovou súčasťou piliera je veta, ktorou moslim deklaruje svoju vieru. Ďalší pilier, ktorým je modlitba, výrazne zasahuje do každodenného života moslimov, keďže sa jedná o minimálne 5 modlitieb za deň, čo predstavuje aj obmedzenia v bežných činnostiach. Slúži tiež ako verejný, fyzický dôkaz toho, ako veriaci dodržiava islam.²¹ Významným aspektom islamskej vierouky je tretí pilier, ktorým je milodar. Jedná sa o dobrovoľný akt zbožnosti,

¹⁷ HISTORY NEWS NETWORK: *What Is the Difference Between Sunni and Shiite Muslims – And Why Does It Matter?* [cit. 2019-16-12]. Dostupné na internete: <<https://historynewsnetwork.org/article/934>>.

¹⁸ SOCIAL EDUCATION: *Islam: Sunnis and Shiites*. [cit. 2019-16-12]. Dostupné na internete: <<http://www.socialstudies.org/sites/default/files/publications/se/5806/580602.html>>.

¹⁹ PEW RESEARCH CENTER: *Sunni and Shia Muslims*. [cit. 2019-16-12]. Dostupné na internete: <<https://www.pewforum.org/2011/01/27/future-of-the-global-muslim-population-sunni-and-shia/>>.

²⁰ SOCIAL EDUCATION: *Islam: Sunnis and Shiites*. [cit. 2019-16-12]. Dostupné na internete: <<http://www.socialstudies.org/sites/default/files/publications/se/5806/580602.html>>.

²¹ MACAULAY-LEWIS, Elizabeth: *The five pillars of Islam*. [cit. 2019-27-12]. Dostupné na internete: <<https://www.khanacademy.org/humanities/ap-art-history/introduction-cultures-religions-apah/islam-apah/a/the-five-pillars-of-islam>>.

z ktorého sa neskôr vyvinula povinnosť. Podľa oxfordskej definície sa tento pilier využíva najmä na zníženie chudoby alebo na podporu a zabezpečenie základných ľudských potrieb obyvateľov žijúcich pod prahom životného minima alebo sociálne vylúčeného obyvateľstva. Predmetom štvrtého piliera je pôst od jedla, pitia a sexuálnej aktivity počas denného svetla počas mesiaca Ramadámu. Posledný pilier prikazuje moslimovi, ktorý je fyzicky a finančne schopný uskutočniť cestu a vykonávať predpísané obrady, vykonať púť do Mekky, ktorá učí človeka prejavovať úprimnosť a pokoru vo vzťahu s Bohom. Dodržiavaním piatich pilierov moslimovia dávajú najavo, že náboženstvo je pre nich prioritou a nielen bežnou súčasťou života.²²

1.3 Problematika politického islamu

Podľa Rejwanovej teórie sa moslimská teológia a právo vyvíjali dlho po Mohamedovej smrti a práve moderné generácie moslimských teológov, právnikov a historikov idealizovali Mohameda a jeho štyroch nástupcov.²³ Už v minulosti sa islam vyvíjal viacerými smermi, a preto ho možno chápať z viacerých uhlov pohľadu ako je náboženský, kultúrny a politický. Islamská politika vznikla na podnet rovnakých obáv, aké má zvyšok rozvojového sveta zo skutočných dilem modernizácie. Podľa Roháča sa jedná najmä o nekontrolovateľnú zmenu každodenného života a urbanizáciu na všetkých úrovniach, sociálnu dislokáciu a krízu, narušanie tradičných hodnôt, vplyv globalizácie, potrebu zastupiteľskej a kompetentnej správy vecí verejných, potrebu budovať spravodlivé spoločnosti a vysporiadať sa s politickými, hospodárskymi a kultúrnymi výzvami zo „Západu“.²⁴ Kvôli výraznému tlaku spoločnosti a narastajúcemu vplyvu globalizačných tendencií je aj moslimská komunita nútená prispôbovať svoje sociálne zmýšľanie nastaveným normám. Práve nami skúmaný politický islam úzko súvisí so súčasnými politickými, sociálnymi, ekonomickými a morálnymi otázkami, ktoré sú predmetom všeobecného záujmu. Rovnako ako akékoľvek iné náboženstvo aj islam sa snaží vnášať morálne hodnoty do politického myslenia jedinca. Okrem iného predstavuje aj víziu spoločnosti, ktorá je reflektovaná politickým systémom krajiny.²⁵

²² THE OXFORD DICTIONARY OF ISLAM: *Pillars of Islam*. [cit. 2019-27-12]. Dostupné na internete: <<http://www.oxfordislamicstudies.com/article/opr/t125/e1859>>

²³ REJWAN, Nissim. *The Many faces of Islam: Perspectives on a Resurgent Civilization*. 2000. s. 256.

²⁴ ROHAC, Dalibor. *Understanding Political Islam*. [cit. 2019-27-12]. Dostupné na internete: <<https://www.cato.org/publications/economic-development-bulletin/understanding-political-islam>>.

²⁵ TIBI, Bassam. *Political Islam, world politics, and Europe*. 2008. s. 161-166.

Podľa autora Tibiho „*politický islam vznikol využívaním kultúrnych a náboženských hodnôt na dosiahnutie politického cieľa, a teda spolitizovaním náboženstva.*“²⁶ Rovnako ako Tibi aj Ayoob uvádza, že bol islam využitý ako „*nástroj na dosahovanie politických cieľov jednotlivcami, skupinami alebo organizáciami,*“ spochybňuje však Tibiho názor, ktorý definuje islam ako návod na riadenie spoločnosti a správania sa v politike. Je problematické určiť jednotnú definíciu politického islamu, pretože sa jedná o komplex viacerých stránok.²⁷

Knudsen kritizuje spôsob definovania politického islamu, pretože podľa neho je málokrát exaktne definovaný, a preto dochádza k automatickému spájaniu si radikalizmu s politickým islamom. Všetky formy sociálneho protestu, pri ktorých je aktivita spojená s militantnosťou a násilím je spoločnosťou automaticky spojená s politickým islamom. Politický islam označuje ako „*islam, ktorého cieľom je dosiahnutie politického úspechu.*“²⁸ Zastáva tiež názor, že vďaka politickému islamu bolo náboženstvo nezákonne rozšírené do oblastí, ktoré v minulosti neboli okupované moslimami.²⁹ Bramonova definícia súhlasí s tou Knudsenovou a hovorí, že „*úlohou politického islamu je vytvorenie vlády s náboženským fundamentalizmom.*“ Ako uvádza autor Bramon, jedná sa o „*súbor ideologických subjektov s politickým charakterom, ktorých hlavným cieľom je presadiť právo šarí'a.*“³⁰

Politický islam je často nesprávne považovaný za islamizmus, pretože rovnako ako nie každý moslim inklinuje k islamizmu, tak ani každý predstaviteľ politického islamu je islamista. Z praktického hľadiska je islamizmus zahrnutý v koncepcii politického islamu, no nejedná sa o jeden a ten istý smer. Koncepcia je tvorená celkom zloženým z viacerých heterogénnych prvkov, ktoré sú vytvárané z rôznych islamských hnutí. Nálada a orientácia daných prvkov tvorených politickými hnutiami určuje neskôr aj celkový politický priestor v štáte a islamskú identitu. Politický islam má široké spektrum významov, ktoré sa menia od charakteristík daných prvkov tvoriacich finálnu koncepciu. Nakoľko sa samotný politický islam v čase vyvíja a jeho definičný rámec nemá v súčasných podmienkach jednotnú formu, je neustále predmetom odborných diskusií a konzultácií. Kvôli rôznorodosti každého elementu v politickom islame by politické islamské hnutia mali byť oddelené od štátnych, úradných alebo štátom kontrolovaných

²⁶ TIBI, Bassam. *Political Islam, world politics, and Europe*. 2008. s. 161-166.

²⁷ AYOOB, Mohammed. *The Many Faces of Political Islam: Religion and Politics in the Muslim*. 2007. s. 152-164.

²⁸ KNUDSEN, Are. *Political Islam in the Middle East*. 2003. s. 2-5.

²⁹ Ibid.

³⁰ BRAMON, Dolors. *El islam político*. 2017. s. 23-30.

orgánov, ktoré majú presne denominovanú svoju funkciu. Jedná sa o rozdiel vzťahov medzi politickými procesmi, islamom a politikou.³¹

Podľa autora Linjakumpu je monopolizácia islamu v štáte nástrojom na kontrolu týchto vzťahov a na kontrolu politickej činnosti spojenú najmä s islamom. Keďže každý jeden prvok je časťou definície, existuje príliš mnoho spôsobov, ako všeobecne vysvetliť tento jav. Podľa autorovho tvrdenia je jedným zo spôsobov chápanie islamu ako nástroja na riadenie spoločnosti a vykonávanie politiky, pričom zároveň tvrdí, že je islam nadmerne politizovaný pri interpretácii politických udalostí v moslimských krajinách.³² Možným vysvetlením pre príliš politizovaný islam môže byť historická a doktrínálna štruktúra umožňujúca ovplyvňovanie mnohých praktík islamom. V mnohých situáciách, nielen politických, prebieha vyjadrovanie a interpretácia nových vecí prostredníctvom islamu. Tento jav sa nazýva islamizácia a podľa autora sa nejedná o neznámu prax, práve naopak, islamizácia sa pomaly implementuje do všetkých oblastí spoločnosti. Islamská spoločnosť, rovnako ako aj jej štruktúry a tradície dosahujú kvôli vysokej úrovni islamizácie politický rozmer.³³

Z vyššie uvedených skutočností teda vyplýva, že v moslimskej kultúre je v zásade všetko politické, pretože existuje veľmi úzky vzťah všetkých sfér spoločnosti najmä s politikou. Nie je to však nič nezvyčajné, keďže v každej politickej kultúre sa vykazujú známky prelínania sociopolitickej štruktúry s tou náboženskou. Nedá sa teda poprieť vysoká závislosť a prepojenie medzi danými sférami, čo vysvetľuje politický charakter náboženstva nielen v moslimských krajinách. Na druhej strane autor Tibi však interpretuje aj názor, ktorý neakceptuje možnosť existencie nábožensky motivovanej politiky alebo náboženstva, ktoré môže byť samo o sebe politické. Význam islamu ako nástroja politiky jasne popiera jeho ideologický a symbolický základ pre praktizovanie politiky. V prípade, že by islam bol skutočne nástrojom na tvorbu politiky, jeho prirodzené prepojenie s politikou sa nemôže vnímať ako relevantné, pretože, ako vysvetľuje autor, náboženstvo a politika sú dve samostatné odvetvia. Z objektívneho hľadiska sú obe koncepcie uplatniteľné aj v teoretickej, aj praktickej rovine.³⁴

Autor Ayoob opisuje politickú koncepciu islamizmu ako protidemokratické hnutie, pretože viera v Božiu existenciu ako jediný suverénny orgán si protirečí s existenciou alebo čo

³¹ LINJAKUMPU, Aini. *Political Islam in the Global World*. 2006. s. 70-90

³² Ibid. s. 50-60.

³³ EREN, Ahmet: *A Critique of Political Islam: The Turkish Model Case*. 2018. s. 151-166.

³⁴ TIBI, Bassam: *Political Islam, world politics, and Europe*. 2008. s. 161-166.

i len akceptáciou suverenity ľudstva. Islamizmus a politický islam navzájom úzko súvisia, čo spôsobuje, že je politický islam automaticky negatívne vnímaný spoločnosťou. Rovnako je aj vzťah medzi politickým a náboženským islamom špecifický svojou neoddeliteľnosťou náboženskej a politickej sféry. V prípadoch islamizmu sa jedná o násilnú stránku politického islamu, ktorá podnecuje svojich stúpencov k páchaniu protiústavných, prípadne protivládnych aktivít.³⁵ Podľa Willa Barnera spočíva rozdiel medzi politickým a náboženským islamom v tom, že zatiaľ čo náboženský islam sa týka iba veriaci moslimov, politickým islamom je ovplyvnené celé ľudstvo.³⁶ Dôsledkom predchádzajúcich tvrdení je, že politická činnosť stúpencov islamizmu často vyvoláva v globálnej spoločnosti obavy z náboženstva samotného.

Pojem politický islam možno definovať z viacerých uhlov pohľadu, pretože má rôzne podoby a rozdielne aspekty špecifické pre každú krajinu alebo región. Na základe rôznych výskumov možno tvrdiť, že neexistuje rovnaká štruktúra v celom moslimskom svete, ktorá by zodpovedala exaktnej definícii. Autor Ayoob spochybnil predsudky voči islamu, pretože na základe svojho výskumu, v ktorom porovnával jednotlivé moslimské krajiny, potvrdil že neexistuje jediný model politického islamu a že sa jedná o moderný koncept, to znamená, že nemá počiatky v Koráne. Negatívne hodnotenie politického islamu zo strany západných vedcov má dopad nielen na moslimské obyvateľstvo, ale aj na to západné, v ktorom väčšinou spôsobuje antisemitské a xenofóbne nálady. V kontexte slova moslim sa nie vždy jedná o zástancu politického islamu, rovnako ako v prípade politického islamu sa nie vždy jedná o stúpenca islamizmu. Islamizmus sa snaží rezonovať masami moslimov, aby získal čo najväčšie množstvo stúpencov. Politické režimy ovplyvnené islamizmom majú často autoritársku a represívnu povahu. Naopak, proces demokratizácie moslimských politikov v niektorých prípadoch viedol k pragmatizmu a kompromisu v politike islamizmu. V takýchto prípadoch sa jedná o zmiernenie a obmedzenie ich protizákonných činností, čo mení aj ich negatívny obraz v globálnej spoločnosti.³⁷

³⁵ AYOOB, Mohammed. *The Many Faces of Political Islam: Religion and Politics in the Muslim*. 2007. s. 2.

³⁶ WARNER, Bill: *Political Islam, a Totalitarian Doctrine*. [cit. 2020-10-01]. Dostupné na internete: <<https://www.politicalislam.com/political-islam-totalitarian-doctrine/>>

³⁷ AYOOB, Mohammed. *The Many Faces of Political Islam: Religion and Politics in the Muslim*. 2007. s. 214-226.

1.3.1 Šarí'a

V spojitosti s islamom ako politickým systémom je logické vyvodiť, že musí byť riadený podľa určitých pravidiel. Súbor morálnych zásad alebo dogmy, ktoré predstavujú právne pravidlá, sú zahrnuté v Koráne a Sunne pod názvom šarí'a.³⁸ Odkazuje na etické princípy zahŕňajúce všetky aspekty života, ako sú manželstvá a rozvody, dedičstvá, zmluvy a dokonca aj tresty.³⁹ Podľa Koránu je hlavnou povinnosťou štátu presadiť pravidlá vyplývajúce zo šarí'a, pričom sa štát považuje za nevyhnutnú zložku na implementáciu príkazov a vyjadrovanie zjavných pojmov zakotvených v šarí'a. Jedná sa však o stručnú a relatívne slabo koncentrovanú zbierku pojmov, preto je nemožné na jej základe vyvodiť následky zo spáchaného priestupku, prečinu alebo zločinu proti islamu, keďže nejde o podrobné právne predpisy pre každý individuálny prípad. Rovnako ako Korán a Sunna, aj šarí'a vytvára iba základ pre všeobecne dané princípy, ktorými sa majú moslimovia riadiť, z čoho vyplýva, že sú nadčasové a komplexné. Doplňujúce a pomocné vysvetlenia právnych predpisov sa môžu vykladať na základe individuálnych uvážení. Častokrát preto dochádza k situácii, kedy si stúpenci džihádu a rôzne iné skupiny podporujúce islamizmus presadzujú svoju interpretáciu inklinujúcu k extrémizmu odvolávajúc sa na právne zásady a Korán.⁴⁰ Tento argument potvrdzuje aj prieskum, ktorý poukazuje na odlišnú interpretáciu aspektov šarí'a moslimami, a to najmä v oblasti morálnej prijateľnosti rozvodu a plánovania rodiny.⁴¹

Islamské právo odkazuje na náboženský charakter systému krajiny. Aj napriek tomu, že je Korán, ktorý dal základy šarí'a, stály a nemenný, podľa predchádzajúceho odseku možno tvrdiť, že islamský zákon má organický charakter. Právna doktrína bola vytvorená v minulosti, kedy boli právne požiadavky na spoločnosť odlišné od tých dnešných. Je síce nadčasová a komplexná, no jej rozdielna interpretácia v minulosti v porovnaní so súčasnosťou, spočíva v rozdielnosti nárokov spoločnosti, ktorú riadi, čo znamená, že sa vo veľkej miere netýka dnešnej doby, a preto je potrebné prispôbiť ju súčasným právnym požiadavkám. Podľa šarí'a je islam vnímaný viac podľa politického vzorca v neprospech toho kultúrneho a v súčasnosti sa prehliada jej historický význam. Aj právna doktrína, ktorá neberie do úvahy kultúru náboženstva, spôsobila

³⁸ REJWAN, Nissim. *The Many faces of Islam: Perspectives on a Resurgent Civilization*. 2000. s. 21-25.

³⁹ PEW RESEARCH CENTER: *The World's Muslims: Religion, Politics and Society*. [cit. 2020-10-01]. Dostupné na internete: <<https://www.pewforum.org/2013/04/30/the-worlds-muslims-religion-politics-society-overview/>>

⁴⁰ REJWAN, Nissim. *The Many faces of Islam: Perspectives on a Resurgent Civilization*. 2000. s. 21-25.

⁴¹ PEW RESEARCH CENTER: *The World's Muslims: Religion, Politics and Society*. [cit. 2020-10-01]. Dostupné na internete: <<https://www.pewforum.org/2013/04/30/the-worlds-muslims-religion-politics-society-overview/>>

jeho politizáciu. Je dôležité poznamenať, že samotná šarí'a sa vo svojej podstate nezmenila a jej forma je rovnaká ako spočiatku. Napriec časom nastali zmeny v politických systémoch presadzujúcich šarí'a, a preto je možné si v tomto tvrdení zároveň protirečiť. Rozdielna implementácia záleží od politickej orientácie súčasných predstaviteľov politického islamu, ktorí riadia štát. Pohybuje sa medzi hranicou kultúry a politiky, pričom je často dôvodom, prečo je náboženstvo spolitizované. Tibi tiež tvrdí, že doktrína slúži na reguláciu svetských záležitostí náboženstvom.⁴²

Pokiaľ sa implementácia islamského práva legitimizuje, môže nastať rezistencia náboženstva voči spoločenským zmenám, a teda sa islam bude naďalej riadiť archaickými doktrínami. Islamizácia práva a politiky je obrannou funkciou voči prebiehajúcim zmenám moslimskej spoločnosti. Postupne sa šarí'a stáva ideologickou zbraňou politického islamu, ktorý sa snaží ovplyvniť všetkých moslimov, ktorí sa pokúšajú o globalizáciu islamu.⁴³

1.3.2 Džihád

V súčasnej Európe je pojem džihád vnímaný iba z negatívneho a extrémistického hľadiska. Džihád nereprezentuje všetkých moslimov, práve naopak, nie každý moslim by sa mal považovať za džihádistu. Podľa autora Ashmawi je koncept džihádu spojený s politickým islamom a moderným systémom s prvkami nacionalizmu, ktorý vznikol už počas kolonializmu. V čase kolonializmu obyvatelia moslimských krajín bránili islamskú kultúru a pre obranné hnutie používali pojem „džihád“, pomocou ktorého chceli dosiahnuť národnú nezávislosť, preto sa džihád považuje za relatívne mladú koncepciu.⁴⁴

Predstavitelia alebo stúpenci džihádu sa považujú za samozvaných konateľov spravodlivosti podľa Božích nariadení. Význam slova „džihád“ má základ vo vynaložení maximálneho úsilia na dosiahnutie cieľa. Džihád nemožno spájať iba s pojmom vojna, pretože má širokú konotáciu zahrňajúcu taktiež všetky druhy úsilia voči Bohu. Z pohľadu moslimov sa pokladá za cestu na dosiahnutie Božej spokojnosti, pričom veriaci môže využiť všetky fyzické, duchovné aj intelektuálne zdroje, medzi ktoré patrí aj odstránenie akejkoľvek prekážky na dosiahnutie moci.⁴⁵

⁴² TIBI, Bassam. *Islam between Culture and Politics*. 2001. s. 149-165

⁴³ Ibid.

⁴⁴ REJWAN, Nissim. *The Many faces of Islam: Perspectives on a Resurgent Civilization*. 2000. s. 21-25.

⁴⁵ COMUNIDAD MUSULMANA AHMADÍA INTERNACIONAL: Yihad y Terrorismo. [cit. 2020-10-01]. Dostupné na internete: <<https://www.ahmadiyya-islam.org/es/articulos/yihad-y-terrorismo/>>

Autentický náboženský zmysel džihádu spočíva v úsilí alebo snahe bojovať proti negatívnemu správaniu sa a nespravodlivosti, a zároveň tak zachovať princípy viery a jej upevnenie. Z historického pohľadu má džihád politickú povahu, ktorá je daná obranou náboženstva pred vonkajšími vplyvmi. V súčasnosti je možné jeho politický význam premietnuť aj na výrazný vplyv globalizácie v moslimských štátoch, kde má pomalší priebeh ako v iných krajinách západných ekonomík.⁴⁶

1.4 Islam v Európe

Podľa výskumu Pew Research Center z roku 2017 sa najviac moslimov nachádza vo Francúzsku, kde tvoria 8,8 % populácie, vo Švédsku 8,1 %, v Nemecku je to 6,1 % a vo Veľkej Británii 6,3 % obyvateľstva, pričom sa predpokladá, že počet moslimského obyvateľstva v Európe má stúpajúcu tendenciu najmä kvôli zvýšenej migrácii z Blízkeho východu.⁴⁷ Krajiny v Európe s najvyšším počtom moslimského obyvateľstva sú Francúzsko a Nemecko, v ktorých sa tieto demografické zmeny odzrkadľujú na politických a sociálnych problémoch, ktoré vznikajú v dôsledku narastajúceho počtu žiadostí o azyl zo strany moslimov.⁴⁸

Prítomnosť islamu v Európe sa stala poprednou diskutovanou témou najmä po teroristických útokoch po roku 2015, ku ktorým sa prihlásila islamská extrémistická skupina ISIS. V posledných rokoch bol hlavnou témou v spojení s islamom nielen terorizmus, ale aj migrácia a voľný pohyb pracovnej sily do krajín EÚ. Dôvodom, prečo sa v súvislosti s islamom začali šíriť Európou negatívne postoje, bol nárast počtu informácií, ktoré nevymedzovali jasné rozdiely medzi pojmami utečenec, moslim a migrácia.⁴⁹

Podľa autora Bacika, ktorý sa vyjadroval vo svojej publikácii k téme možnosti európskeho islamu, prítomnosť islamu v Európe nemá za cieľ rozširovať náboženstvo. Tvrdí, že moslimovia žijúci v Európe interpretujú islam rozdielne, ako moslimovia žijúci na území krajín, v ktorých je islam prevládajúcim náboženstvom, a tak vzniká diferenciácia islamu ovplyvnená prostredím európskej kultúry. Vlastná interpretácia islamu európskych moslimov prináša so sebou dve

⁴⁶ GULEN, Fethullah: La yihad y su real significado. [cit.2020-12-03]. Dostupné na internete: <<https://www.valoresreligiosos.com.ar/Noticias/la-yihad-y-su-real-significado-1157>>.

⁴⁷ HACKETT, Conrad. 5 facts about the Muslim population in Europe. [cit. 2020-12-03]. Dostupné na internete: <<https://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/11/29/5-facts-about-the-muslim-population-in-europe/>>.

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ NIELSEN, Jorgen. *European Islam: Trends and Prospects*. [cit. 2020-12-03]. Dostupné na internete: <<https://www.oasiscenter.eu/en/islam-in-europe-trends-and-prospects>>.

komplikácie. Podľa Bacika sa interpretácia islamu pochádzajúca z krajín Blízkeho východu nestretne v Európe s porozumením a druhou je interpretácia, ktorá má radikálnejšie črty a zohráva kľúčovú úlohu pri formovaní moslimských extrémistických skupín. Všeobecne v Európe dominuje štandardný rozmer islamu pochádzajúceho z Blízkeho východu, ktorý moslimovia nasledujú a žijú podľa jeho pravidiel (spôsob obliekania, pôst, konzumácia jedla, dodržiavanie modlitieb, atď.)⁵⁰

Podľa autora Bassama Tibiho sa môže chápať historický vzťah medzi islamom a Európou z kladného a záporného hľadiska. Pohľad opisujúci kladné stránky sa zameriava na kombináciu interkultúrnych interakcií a integrácií, zatiaľ čo pod zápornými stránkami myslí stret spomínaných dvoch civilizácií sprevádzaný najmä vojnovými konfliktmi. Názor súčasnej Európy na islam je ovplyvnený významnými historickými udalosťami, ktoré boli podnietené už vtedy sa rozvíjajúcim džihádom a okupáciou kresťanských území moslimami. Ďalej vysvetľuje, že východná kultúra mala vplyv na európsky rast, čo spôsobilo, že si Európa prispôbila islam pomerom západnej kultúry, čím ponížila moslimov nežijúcich na tomto území. Na základe kultúrnych odlišností, rozdielnom vnímaní noriem v európskych a moslimských krajinách dochádza k rozporu, čo prívrženci islamizmu využívajú v snahe o obnovenie ich výkladu hodnôt islamu.⁵¹

Europeizáciu islamu ovplyvňujú vo veľkej miere práve generácie moslimov narodených alebo dlho žijúcich v Európe, tým, že sa snažia o jeho zviditeľnenie a podľa tvrdení autora Paulyho sa zároveň snažia o svoju vlastnú integráciu v podobe snahy dosiahnutia občianstva európskych štátov. Záujem o európske občianstvo moslimov je dôkazom integrácie islamu v Európe, nie však jeho asimilácie, pretože aj napriek záujmu moslimov o európsky život, stále bránia právo na uznanie ich kultúrnych a náboženských rozdielov.⁵²

Na druhú stranu, proces integrácie alebo zaradenia sa do spoločnosti je zložitý a často býva ovplyvnený viacerými faktormi. Negatívnymi faktormi môžu byť násilné intervencie určitej skupiny moslimov, terorizmus a medzinárodné hrozby, ktoré majú veľkú váhu v ovplyvňovaní európskej mienky, a zahraničná hegemonia náboženstva. Aj napriek tomu, že sa jedná o medzinárodné problémy, zasiahnutí sú aj jednotlivci alebo menšiny, ktoré čelia diskriminácii.

⁵⁰GÖKHAN, Bacik: *European Islam: Is it possible?* [cit.2020-12-03]. Dostupné na internete: <<https://ahvalnews.com/europe/european-islam-it-possible>>.

⁵¹ TIBI, Bassam. *Political Islam, world politics, and Europe*. 2008. s. 161-166.

⁵² PAULY, Robert. *Islam in Europe: Integration or Marginalization*. 2004. s. 140-145.

Vďaka globalizácii je možnosť integrácie ľahšia, no paradoxne v nej islamské a európske hodnoty vystupujú ako dva ideologicky rozdielne subjekty. Nielsen podporuje názor Bassama Tibiho, ktorý súhlasí s rozvíjaním islamu liberálnym smerom a nabáda na upevnenie európskej identity. Aby bolo možné integrovať islam medzi obyvateľov Európy, musel by zaradiť do svojich hlavných cieľov toleranciu. Rovnako ako ostatné náboženstvá, aj islam by bol schopný zachovať si nielen svoje základné piliere, ale ich aj ďalej rozvíjať.⁵³

Niektorí vedci podporujú myšlienku prispievania moslimov k rozvoju Európy, pričom nie je potrebná ich asimilácia ani personálna, ani náboženská. Podľa Ramadána existujú koncepty, ktorých základom je zachovanie islamskej identity v čase jej integrácie. Základným prvkom je definícia základných pojmov a zachovanie piatich pilierov islamu. Pri integrácii je dôležitým faktorom vzdanie sa určitej suverenity alebo určitých práv v prospech skupiny alebo organizácie. Taktiež tvrdí, že Európa trpí predsudkami voči islamu najmä z dôvodu nestabilnej politickej situácie v moslimských štátoch, špecifického presadzovania ich záujmov a manipulácie vrhajúcej negatívne svetlo na celé náboženstvo.⁵⁴

Novotný predkladá názor, že v súčasnosti majú najmä mladí moslimovia sklony k radikalizmu a inklinujú k násilnému džihádizmu, pretože čelia konfliktu identít. Jedná sa o moslimov druhej a tretej generácie, ktorí sú rozdelení medzi príslušnosť k tradičným komunitám svojich rodičov a starých rodičov pochádzajúcich pôvodne z moslimských krajín a modernú sekularizovanú západnú kultúru. Podľa neho je aj samotný islam konfortovaný problémami s prispôbovaním sa modernite, globalizácii a vplyvu „západných“ inštitúcií.⁵⁵

Tibi v kontexte možnej islamizácie Európy tvrdí, že hlavným cieľom je odmietnutie európskych hodnôt, a to spôsobom presadzovania práv migrantov v podobe organizovaných moslimských skupín, ktorých cieľom nemusí byť iba plnenie islamských hodnôt mierovým spôsobom. Takáto situácia je možná iba pri silne rozvinutej demokracii, pretože obmedzovanie práv emigrovaných moslimov by mohlo niest' prvky diskriminácie, čo by v Európe z hodnotového nastavenia nemalo nastať. Každý má hodnoty, ktoré definujú alebo stelesňujú občania a pri náboženstve tomu nie je inak. Pokiaľ sú európsky moslimovia vedení a usmerňovaní európskymi pravidlami, je možné, že takisto im podriadia aj samotný islam.⁵⁶

⁵³ AL-AZMEH, Aziz – FOKAS, Effie. *Islam in Europe Diversity, Identity and Influence*. 2007. s. 34-45.

⁵⁴ PAULY, Robert. *Islam in Europe: Integration or Marginalization*. 2004. s. 147-151.

⁵⁵ NOVOTNÝ, Vít: *Some remarks on Islam in Europe*. [cit.2020-12-03]. Dostupné na internete: <<https://www.martenscentre.eu/blog/some-remarks-islam-europe>>.

⁵⁶ TIBI, Bassam. *Political Islam, world politics, and Europe*. 2008. s. 181-187.

2 Cieľ práce, metódy a metodika práce

Hlavným cieľom záverečnej práce je analýza vybraných aspektov politického islamu, ktoré ovplyvňujú nielen moslimov žijúcich v Európe, ale celú európsku spoločnosť. Aby sme sa dopracovali k správne mu rozboru problematiky, bolo potrebné stanoviť si parciálne ciele, ktorých je hneď niekoľko.

Elementárnym parciálnym cieľom bolo najmä charakterizovanie a determinovanie pojmu politického islamu a určenie dôvodu, prečo je politický islam spomínaný práve v súvislosti so súčasnou Európou. Historické súvislosti vzniku islamu predkladané v prvej kapitole viedli k dôležitým diskutovaným aspektom, ktoré sú v dnešnej dobe konfliktom dvoch rozličných súborov hodnôt – islamských a európskych. Jedným z cieľov bola definícia rozdielov politického islamu a islamizmu, aby sa predišlo zámene alebo zlúčeniu daných pojmov. Tretia kapitola analyzuje tri vybrané aspekty, pričom komparácia dvoch rozličných súborov hodnôt má v každej časti pozitívne aj negatívne účinky na spoločnosť. Vysvetlenia jednotlivých parciálnych cieľov, ktorými sú najmä teoretické definície ideológie a vplyvu islamu, nasledujú logickú súslednosť potrebnú na aplikáciu vybraných aspektov. Zámerom záverečnej práce je poukázať na významné vplyvy politickej stránky náboženstva na samotných jedincov žijúcich v ideologicky odlišnom prostredí.

Prvá kapitola sa venuje teoretickej časti, čomu zodpovedá zároveň aj literárny rešerš, ktorý je tvorený najmä knižnými zdrojmi definujúcimi rôzne pohľady autorov a vedecké výskumy týkajúce sa historických a ideologických zložiek islamu. V praktickej časti, ktorej cieľom je aplikácia aspektov, sa vyskytuje viac internetových zdrojov na priblíženie problematiky meniacej sa v čase a vyobrazenie aktuálnej situácie a nálady v Európe. V rámci celého rozsahu práce bola využitá rôznorodá typológiu zozbieraných údajov z definícií profesorov z Cambridge University a Oxford University, z oficiálnych vyhlásení rôznych medzinárodných organizácií, ako je Amnesty International alebo Open Society Foundation, ktoré sú obhajcami ľudských práv. Na priblíženie aktuálnej situácie v rôznych krajinách Európy sme využili zahraničné internetové spravodajské denníky, ako BBC a Telegraph, nakoľko Slovensko nepatrí v riešení moslimskej problematiky medzi kľúčové krajiny, ale využili sme informačný portál Euroactiv pôsobiaci aj na Slovensku. Tretia kapitola pojednáva o otázke integrácie moslimov do európskej spoločnosti. Pre naplnenie obsahovej podstaty danej kapitoly a potvrdenie jej dôveryhodnosti, sme čerpali z viacerých cudzojazyčných publikácií, pričom sa jednalo aj o autorov, ktorí vnímajú

problematiku aj zo strany moslimov, aby sme predišli zaujatému podtónu práce. Účelom tejto práce bolo kvalitatívne spracovania disponovaných dát, ktoré sú predložené a spracované v záverečnej práci použitím niekoľkých vedeckých metód. V prvej kapitole prevažuje metóda analýzy a komparácie pre determináciu sledovanej problematiky a zadefinovanie parciálnych cieľov. Aplikovaním komparatívnej metódy sme podrobnejšie rozobrali jednotlivé rozdiely v pojmoch ako je islam, islamizmus a politický islam, ktorých rozlíšenie je potrebné pre správnu analýzu problematiky. V rámci analýzy sme determinovali prítomnosť islamu v Európe, dôvody a najmä možné reakcie európskych krajín v prípade nerešpektovania práv moslimov. Komparácia sa v práci vyskytuje pomerne často, nakoľko sa jedná o porovnávanie a spracovanie viacerých vyjadrení od rôznych autorov.

Samotná kontroverznosť témy bola relatívne problematickým aspektom, ktorý spôsobil nejednotnosť prístupov autorov k problematike, čo môže viesť k tomu, že závery práce nemusia korešpondovať s predloženým názorom. Jedným z limitujúcich prvkov bol aj nedostatočný počet odborníkov z domáceho prostredia, ktorí by vedeli predložiť nezávislú analýzu aspektov politického islamu.

3 Vybrané aspekty politického islamu aplikované na európskych krajinách

Odlišnosť hodnôt európskeho demokratického politického systému a politického systému moslimských krajín vyvoláva diskrepancie v názoroch, akým spôsobom a či je vôbec možná integrácia alebo prispôbenie islamu k európskej kultúre a pravidlám. Zvyšujúca sa prítomnosť moslimov v Európe zaznamenala aj nárast prípadov diskriminácie a rasistických útokov voči nim. Tento jav je spôsobený nedostatočnou informovanosťou európskej spoločnosti a neakceptovanie inej kultúry, ktoré je umocnené šírením populistických názorov politických predstaviteľov dotknutých krajín. Islamofóbia sa tak stáva realitou pôsobiaceou v multikultúrnej Európe. Integrácia moslimov však vyvoláva aj otázku závislosti náboženstva od štátu. Práve v demokratických krajinách vzniká snaha o odluku štátu od náboženstva.

3.1 Islam a demokracia

3.1.1 Vzťah hodnôt európskych krajín a islamu

Otázka možnosti integrácie moslimov do európskej spoločnosti a prijatia jej politických hodnôt je vyvolaná najmä v dôsledku pochybností zaviazania sa k základným európskym hodnotám slobody, tolerancie, demokracie, sexuálnej rovnosti a sekularizmu. Demokracia zastáva opozitné hodnoty v sociálno-politickej oblasti a najmä závislosti náboženstva od štátu. „*Je potrebné pochopiť, ako moslimovia vnímajú hodnoty a normy, ktoré predstavuje demokracia, ľudské práva, alebo občianska spoločnosť, a ktoré zároveň nepatria do islamskej tradície.*“ (Tariq Modood, 2006).⁵⁷

Všeobecnú deklaráciu ľudských práv tvoria základné hodnoty EÚ, ktorými sú sloboda a rovnosť. Senocak porovnal základné hodnoty islamu, medzi ktoré tiež patrí sloboda a rovnosť. Svoje tvrdenie podložil výrokom z Koránu, ktorý hovorí, že ľudská bytosť je úplne slobodná pri výbere svojej viery, pokiaľ sa nesnaží vnútiť ju ostatným, čo znamená, že je možné vyjadrovať svoj názor a šíriť ho. Názory a myšlienky však nemôžu podporovať podvádzanie alebo občiansku neposlušnosť. Aj napriek tomu, čo tvrdí Korán, praktická stránka sa od neho odlišuje, čo je možné

⁵⁷ MICHALSKI, Krzysztof. *Religion in the New Europe*. 2006. s. 98.

vidieť na reštrikčnej politike moslimských krajín, ktorá obmedzuje vykonávanie samotných bohoslužieb.⁵⁸

Ako autor Senocak interpretuje štúdiu Cambridge University, v islamskom kontexte sa pod pojmom rovnosť rozumie celková spravodlivosť v právach a povinnostiach oboch pohlaví. Islam učí rovnaké zaobchádzanie so všetkými ľuďmi bez ohľadu na pohlavie, a preto by táto kľúčová hodnota nemala byť v rozpore s demokraciou v Európe.⁵⁹ Tieto tvrdenia Cambridge Univerzity však vyvracajú niektorí vedci ako Bogdani, ktorí si myslí, že islam zastáva viacero noriem týkajúcich sa vzťahov náboženstva a štátu, morálnych kódexov každodenného správania, hraníc náboženskej a morálnej tolerancie a najmä otázky ľudských práv a slobody žien, ktoré sú v rozpore s modernou demokraciou.⁶⁰ Autor Suleiman však reagoval názorom, že súčasný diskurz islamu a moslimov v otázke práva žien je do značnej miery poháňaný rozšíreným vnímaním, ktoré vykresľuje islam ako tvorcu patriarchálnej a mačistickej spoločnosti. Myslí si, že európske krajiny majú negatívny postoj k islamu z dôvodu historických a ideologických predsudkov a kultúrnej nekompatibilite, čo subjektívne ovplyvnilo aj vedecký pohľad. V textových zdrojoch Koránu a duchovných odkazoch islamu sú ženy vnímané rovnako ako muži, ale všetky ľudské výklady skreslili skutočný význam textov Koránu.⁶¹

V Európe dochádza k marginalizácii moslimských migrantov z dôvodu ich neprijatia noriem rodovej rovnosti. Avšak autori Lombardo a Meier tvrdia, že samotná rodová rovnosť nie je vo verejnej diskusii definovaná, ale namiesto toho sa tento pojem využíva na poukázanie nedostatkov moslimskej spoločnosti, bez toho, aby bolo uvedené, v čom dané nedostatky spočívajú.⁶² Aj napriek tomu, že v spoločnosti je meraná na základe úspechov žien a mužov, právnych ochrán a dobrých životných podmienok, stala sa pre vlády jednotlivých európskych štátov meradlom dodržiavania liberálnych zásad a spravodlivosti. Každá krajina vedie špecifickú politiku pre rodovú rovnosť, a to v dôsledku historických a politických trajektórií. Rodová

⁵⁸ SENOCAK, Naciye. *Cultural Integration of Muslims in Europe: Prevention of Cultural Misunderstanding and Radicalism*. 2017. s. 8-11.

⁵⁹ EL-AFFENDI, Abdelwahab: *Equality men and women*. [cit.2020-25-03]. Dostupné na internete: <<http://www.masjiduntucson.org/submission/perspectives/women/equality.html>>.

⁶⁰ SENOCAK, Naciye. *Cultural Integration of Muslims in Europe: Prevention of Cultural Misunderstanding and Radicalism*. 2017. s. 8-11.

⁶¹ SULEIMAN, Yasir: *Contextualising Islam in Britain II*. 2012. s.47.

⁶² LOMBARDO, Emanuela - MEIER, Petra. *Framing Gender Equality in the European Union Political Discourse*. 2008. s. 101-129.

rovnosť je v Európe jedným z najdiskutovanejších aspektov demokracie, pričom sa nejedná len o politiku žien, ale aj migrantov a ľudí so zdravotným postihnutím.⁶³

Európsky multikulturalizmus poskytuje priestor pre stret odlišných noriem, hodnôt a politík pohlavia a náboženstva v spoločnosti najmä v krajinách so zvyšujúcim sa počtom moslimov, ako je Francúzsko, Holandsko, Nemecko, Veľká Británia a iné. Diskutovanou stránkou islamu v spoločnosti je vonkajší obraz veriaceho, ktorý je pre nich dôležitý. Ak by bol vonkajší prejav moslima odmietnutý, obmedzila by sa tým sloboda prejavu viery vyjadrovaná odevom, čo by bolo v priamom rozpore s demokratickými zásadami. Rovnako ako možnosť prejavu viery inými formami, aj odev by mal byť akceptovaný, keďže sa jedná o zložku viery, ktorú nemožno kompenzovať iným nástrojom. Náboženský odev moslima je morálnym pravidlom a obmedzením, ktoré predstavuje hranicu medzi veriacim a neveriacim a zároveň sa jedná o symbol vernosti Bohu a dodržiavania Božích zákonov. Rozpor však nastáva z dôvodu posudzovania moslimského odevu ako archaického a fundamentalistického, pričom sa nehladá na to, že pre moslimov je ukazovateľom skutočnej moslimskej identity a v prípade žien symbolom pôvodnej moslimskej ženskosti, ktorej úlohou je zachovávanie rodinných hodnôt. Jocelyne Cesari zastáva názor, že „neschopnosť vzájomného rešpektu“ môže byť najväčším problémom euro-moslimskej diskusie.⁶⁴

3.1.2 Kritika prístupu integrácie moslimov do demokratickej Európy

Moslimovia žijúci v Európe nezastávajú rovnaký politický názor ani nepredstavujú jednotnú triedu, ich problémy, prejavy a spoločenské okolnosti sú rovnaké ako u ostatných ľudí, ktorí nie sú občanmi EÚ. Patria nepomerne medzi najnižšie platených a najviac nezamestnaných obyvateľov EÚ. Britskí intelektuáli, ako sú Hugo Young a Polly Toynbee, vnímajú tento druh kultúrneho separatizmu ako segregáciu moslimských migrantov, ktorá podporuje ich fragmentáciu namiesto integrácie.⁶⁵

Podľa profesora Bergera moslimovia ako obyvatelia európskych krajín vystupujú v spoločnosti individuálne a nepresadzujú ich zgrupovanie sa do súdržných komunít, tak ako to od nich vyžaduje Európa ako celok. Na jednej strane je navonok európska snaha o ich integráciu a na druhej strane sa jedná o ich nepriamu segregáciu od ostatných obyvateľov, ktorí zastávajú

⁶³ KORTEWE, Anna – YURDAKUL, Gökçe. *Gender equality and immigrant integration*. 2013. s.205-207.

⁶⁴ NIKIFOROVA, Basia: *Borders of differences: European challenge*. 2012. s. 11-14.

⁶⁵ MICHALSKI, Krzysztof. *Religion in the New Europe*. 2006. s. 99-100.

iné náboženstvo alebo sú ateistami. Tento prístup vznikol kvôli nedostatočnému zastúpeniu moslimov vo verejných sfére. Aj napriek výraznému zastávaniu vlastnej identity, namiesto toho, aby moslimovia presadzovali im blízky spôsob možnej integrácie do európskej spoločnosti, rozhodujú za nich inštitúcie, v ktorých nemajú zastúpenie. Zákonodarné inštitúcie štátov, ktoré moslimov pokladajú za subjekty, voči ktorým je potrebné vytvárať odlišnú politiku ako voči iným obyvateľom, ovplyvňujú status moslimov v spoločnosti a spôsobujú aj stagnáciu ich integrácie.⁶⁶

V dôsledku náboženských, sociálno-ekonomických ako aj rasových a etnických rozdielov boli moslimovia vylúčení z hospodárskych, politických a sociálnych výhod v mnohých štátoch EÚ, akými sú Francúzsko, Nemecko a Spojené kráľovstvo. Autor Pauly tvrdí, že nesprávne chápanie islamu európskymi krajinami spôsobuje ich mylnú mienku, že úlohou moslimov bez ohľadu na etnické a národné pozadie je šírenie radikálneho náboženského fundamentalizmu. Aj napriek rozšírenému multikulturalizmu v Európe stále nie je normou praktizovanie modlitby na verejnosti alebo zahalené tváre žien. Nestotožňovanie sa s takýmto druhom kultúry vedie k podnecovaniu nesprávneho posúdenia.⁶⁷

Jedným z problémov vnímania islamu na rovnakej úrovni ako sú vnímané iné náboženstvá v Európe je obraz islamu ako neoddeliteľnej súčasti politiky, a tým sa odchyľuje od sekularizmu zavedeného v Európe. Tariq Ramadam, rovnako ako Pauly, navrhol teóriu, ktorá by oddeľovala islamské princípy od ich pôvodných znení a prispôsobila ich tak kultúrnej realite Európy. Integrácia by teda mala prebiehať ako rovnomerný proces, aby sa predišlo akejkol'vek marginalizácii alebo diskriminácii moslimov.⁶⁸

3.1.3 Moslimské ženy v Európe

Rovnosť žien a mužov je základnou zásadou EÚ a jej členských štátov. Rovnako ako pôvodné európske obyvateľky, aj moslimky pochádzajúce z krajín Blízkeho východu prídu do priameho kontaktu s neplnením tejto zásady. Často dochádza k odlišnému prístupu pri zamestnaní, rozdiely v odmeňovaní, domáce, verbálne, fyzické násilie a iné. Dochádza k diskriminácii v zamestnaní moslimských žien, ktoré podľa Sarah Isal nie sú vnímané ako dostatočne kvalifikované s odborným vzdelaním a prístupom k zamestnaniu. Pôvodom nerovnakého zaobchádzania s moslimskými ženami sú rodové, etnické a náboženské faktory.

⁶⁶ BERGER, Maurits: *Islam in Europe: A clash of tolerance*. 2007. s. 2-7.

⁶⁷ PAULY, Robert. *Islam in Europe: Integration or Marginalization*. 2004. s. 7-10.

⁶⁸ Ibid.

Ako vyplýva z výskumu European Network Against Racism (ENAR), v Spojenom kráľovstve sa jednej z ôsmich pakistanských žien pýtajú na sobášne a rodinné aspirácie pri pracovných pohovoroch, zatiaľ čo iba jednej z tridsiatich bielych žien je položená takáto otázka. Výskum dokázal, že je to práve z dôvodu ich odlišného náboženstva a s ním spojených zvykov, akým je nosenie špecifického odevu.⁶⁹

V prípade diskriminácie je jedným z jej dôvodov aj nosenie *hidžábu, niqabu a burky*.⁷⁰ Feministky žijúce v Európe koncom 20. storočia podporovali tvrdenie, že nosenie šálu zakrývajúcej si tvár je symbolom patriarchátu, a preto by moslimské ženy v Európe mali mať právo voľby. Podľa nich to právo nemali a ich slobodná vôľa bola obmedzovaná najmä ich mužskými rodinnými príslušníkmi alebo bola od mladosti indoktrinovaná, aby ju akceptovala ako povinnú pre svoju duchovnú spásu.⁷¹

V súčasnosti však dominuje taktiež kontroverzný názor na nosenie hidžábu. Existujú skupina ľudí, ktorí vnímajú hidžáb podobne ako feministická skupina z 20. storočia, čo znamená, že symbolizuje ženskú podriadenosť mužovi a kultúrnu zaostalosť islamu. Tento názor bol dlho interpretovaný aj politickými, mediálnymi a vedeckými štruktúrami, ktoré prirovnávali obmedzovanie ženských práv islamom k barbarstvu. Moslimské autority, ktoré sú konfrontované otázkou hidžábu v Európe argumentujú, že je symbolom hodnoty a dôstojnosti ženy ako aj islamu samotného. Podľa Motahari je zahalená tvár ženy nevyhnutná a opodstatnená, pričom sa odvoláva na texty Koránu.⁷²

Autori, ako sú Kilani a Amiraux, sú zástancami názoru, že v Európe sú moslimské ženy vnímané ako obeť islamského archaického symbolu akým je nosenie závoja. Jedná sa o dôležitý aspekt kompatibility islamu a modernej demokracie. Je viditeľný odlišujúci sa názor európskych krajín, a to najmä Francúzska a Španielska, ktorých jeden z hlavných problémov je zachovávanie tohto druhu moslimskej tradície na školách. Islam je kultúrnym rozdielom odlišujúcim prisťahovalcov pochádzajúcich z moslimských krajín od ostatných nehl'adiac na občianstvo alebo miesto narodenia. Autor týmto tvrdením naráža na druhú, tretiu a štvrtú generáciu, ktorá je ovplyvnená západnou demokraciou a snaží sa meniť princípy islamu.⁷³

⁶⁹ ISLAL, Sarah. *Forgotten Women: the impact of Islamophobia on muslim women*. 2016. s. 17-24.

⁷⁰ AIXELÀ, Yolanda: *Islam and women; Europe and Islam*. Dostupné na internete: <https://lull.cat/IMAGES_175/transfer01-foc02.pdf>.

⁷¹ Ibid.

⁷² Ibid.

⁷³ Ibid.

Mnoho mladých moslimských žien narodených už v Európe sa však začína búriť proti vopred dohodnutým manželstvám a usilujú sa o presadenie manželstva s osobou podľa vlastného výberu. Moslimská žena v Európe má zároveň vďaka náboženskej slobode na kontinente možnosť znovu vymyslieť a prispôbiť svoje náboženstvo modernej západnej spoločnosti. Na druhej strane sú však ženy vnímané ako nositeľky tradičnej islamskej identity a v islame existuje veľa požiadaviek na ženy, ktoré sa považujú za naplňujúce náboženské doktríny. Podľa Hobsbawma a Rangera sa jedná o súbor požiadaviek kladených na moslimské ženy v súvislosti udržiavania autenticity náboženstva a mnoho interpretácií požiadaviek považujú za starodávne tradície. Taktiež sa vyjadrili o možnosti vymyslených tradícií z dôvodu obáv oslabenia sociálnych modelov alebo vytvárania nových, nekompatibilných s tými staršími.⁷⁴

Ženy sú stále podriadené prísnyim pravidlám aj napriek tomu, že žijú v Európe, a preto tie, ktoré dodržiavajú prísne pravidlá obliekania, sa považujú za výzvu pre európske sekularizmus a modernú demokraciu. V naďalej pretrvávajúcich patriarchálnych rodinách dominujú obavy o štruktúru rodiny, pretože musia čeliť výzve, aby ich ženy nepodľahli demokratickým zásadám spoločnosti. Zachovávanie tradícií moslimskými ženami potvrdzuje prítomnosť islamu v Európe, ktorá je implikáciou migračných. Autor Roy potvrdil, že mnoho moslimských žien, ktoré nosia závoj v Európe, dodržiava túto tradíciu z vlastného presvedčenia a zvolenej náboženskej praxe, čo ospravedlňuje politickú stránku tradície.⁷⁵

Práva žien presadzované islamom sú neustálym predmetom konfliktov vyplývajúcich z obmedzovania ich slobody. Nedostatok vedomostí o tejto problematike, sociálno-politická a mediálna interpretácia niektorých kultúrnych praktík spôsobili negatívne vnímanie a pejoratívny diskurz moslimských skupín v mnohých európskych krajinách. Európa sa postavila za odsúdenie podriadenosti žien v moslimských krajinách potvrdzujúc tak sociálnu modernosť v oblasti práv a rovnosti jednotlivcov v spoločnosti.⁷⁶

Nemecko sa podľa BBC postavilo k otázke ženského celotvárového závoja návrhom zákona, ktorý by obmedzil jeho nosenie vo verejných budovách. V súčasnosti neexistuje celoštátny zákon zakazujúci moslimským ženám zahaľovať si tvár, jednotlivé nemecké štáty si

⁷⁴ LINJAKUMPU, Aini. *Political Islam in the Global World*. 2006. s. 85-92.

⁷⁵ ROY, Oliver. *El islam mundializado. Los musulmanes en la era de la globalización*. 2003. s. 140-157.

⁷⁶ AIXELÀ, Yolanda: *Un joc de miralls*. [cit.2020-21-04]. Dostupné na internete: <<https://coslogia.wordpress.com/un-joc-de-miralls/>>

však môžu zmeniť zákon na miestnej úrovni. Rakúsko na rozdiel od Nemecka pristúpilo k zákon, ktorý zakazuje nosenie niqabu a burky vo verejných priestoroch a štátnych inštitúciách.⁷⁷

Podľa analýzy Manchandy a Saiyy, ktorá poukazuje na vzťah medzi zvýšeným počtom teroristických útokov a zakazovania zahaľovania tváří moslimských žien v Európe, existujú dve možné vysvetlenia. Analýza vysvetľuje, že obmedzovanie moslimských žien v nosení niqabu alebo burky na verejnosti podporuje ich izoláciu od spoločnosti, a tým znemožňuje ich integráciu do spoločnosti. Dôvodom je nárast fyzických útokov na týchto ženách, čo ich vedie k prijatiu názoru, že násilie by mohlo byť vhodným riešením problematiky. Na druhej strane existuje možnosť, že islamské extrémistické skupiny využívajú obmedzenia tohto druhu ako útoky na ich vieru a považujú ich za nespravodlivé. Šírenie takýchto nálad je využívané ako nástroj na vytváranie organizácií bojujúcich proti vládnym zložkám. V súčasnosti sa v Európe kvôli porušovaniu práv moslimských žien znižuje verejná bezpečnosť. Autori preto vyzývajú krajiny ku kultúrnej a náboženskej tolerancii voči migrantom.⁷⁸

3.2 Islamofóbia

V dobe migrácie a rozmachu extrémizmu v Európe sa islamofóbia stala nebezpečným faktorom, ktorý narúša hodnoty a základy demokracie v EÚ. Jej sociálny rozmer ovplyvnil spolunažívanie rôznych kultúr, náboženstiev a etnických skupín, pričom sa dotýka kľúčových systémov pre chod spoločnosti, akými je súdnictvo, školstvo, zamestnanosť, politika a najmä média ovplyvňujúce diskurz o islame naprieč krajinami. Podľa analýzy European Islamophobia Report (EIR) Európa inklinuje k negatívnemu progresu demokracie a k zhoršeniu stavu ľudských práv práve kvôli každodennej prítomnosti islamofóbie v živote moslima žijúcom na území Európy.⁷⁹

Podľa Faraha Elahi a Omara Khana znie definícia islamofóbie takto: *„Islamofóbia je akékoľvek rozlíšenie, vylúčenie alebo obmedzenie voči moslimom (alebo tým, ktorí sa považujú za moslimov), ktorých účelom alebo účinkom je anulovať alebo narušiť uznanie, pôžitok alebo*

⁷⁷ BBC: *The Islamic veil across Europe*. [cit.2020-24-04]. Dostupné na internete: <<https://www.bbc.com/news/world-europe-13038095>>.

⁷⁸ MANCHANDA, Stuti – SAIYA, Nilay: *Why veil restrictions increase the risk of terrorism in Europe*. [cit.2020-24-04]. Dostupné na internete: <<https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2019/12/17/why-veil-restrictions-increase-the-risk-of-terrorism-in-europe/>>.

⁷⁹ BAYRAKLI, Enes – HAFEZ, Farid. *European Islamophobia Report*. 2018. s. 5-15.

výkon, za rovnakých podmienok, ľudských práv a základných práv slobody v politickom, hospodárskom, sociálnom, kultúrnom alebo akomkoľvek inom odbore verejného života.“⁸⁰

Islamofóbia je termín používaný na označenie iracionálneho nepriateľstva, strachu alebo nenávisti k islamu, moslimom a islamskej kultúre a aktívnej diskriminácie týchto skupín alebo jednotlivcov v nich.⁸¹ Hoci je pojem islamofóbia často používaný, nie je právne sformulovaná a zakotvená jeho definícia, a preto vedenie politiky voči anti-moslimského myšlienkového smeru je vykonávané v rámci konceptov rasizmu a rasovej diskriminácie, ktoré sú všeobecne akceptované vládami a medzinárodnými organizáciami. Na základe medzinárodných noriem o rasizme Vojenského výboru Európskej únie (EUMC) v spolupráci s Radou Európy a Organizáciou Spojených národov (OSN) vytvorili základne znaky identifikujúce islamofóbiu.⁸²

V súčasnosti sa prejavuje individuálnymi postojmi a správaním, akým je vnímanie islamu ako neprispôsobivého a monolitického bloku, ktorý je považovaný za násilný, agresívny, hrozivý, podporujúci terorizmus. Často sa moslimovia stretávajú s fyzickými alebo slovnými útokmi nielen na majetok, miesta bohoslužieb, ale najmä na ich osoby, a to tie, ktoré viditeľne prejavujú reprezentujú svojej náboženskej identity, ako sú ženy nosiace hidžáb alebo niqab.⁸³

Bývalý komisár Rady Európy pre ľudské práva Thomas Hammarberg sa vyjadril v súvislosti s islamofóbiou ako o príznaku rozpadu ľudských hodnôt, pričom narážal na hodnoty európskych inštitúcií ako je Rada Európy a EÚ.⁸⁴ Jedným z problémov možnosti riešenia je aj nedostatočné mapovanie situácií, kedy dochádza k verejnému priznávaniu sa k islamofóbii formou priamej diskriminácie alebo inými verbálnymi a fyzickými inzultmi. Proces zvyšujúcej sa nenávisti voči moslimov v Európe je *de facto* podporovaný aj mediálnymi a politickými zložkami jednotlivých krajín. Vo Francúzsku, Holandsku a Veľkej Británii je nosenie hidžábu alebo niqabu brané ako prekážka integrácie moslimov do spoločnosti a o zákaze takéhoto prejavu viery sú v súčasnosti vedené diskusie. Na väčšine územia Európy je islamofóbia podporovaná kvôli údajne rastúcej hrozbe, ktorú podľa médií, politikov a iných verejných inštitúcií predstavuje islam a moslimovia.⁸⁵

⁸⁰ ELAHI, Farah – KHAN, Omar. *Islamophobia Still a challenge for us all*. 2017. s. 7.

⁸¹ OPEN SOCIETY FOUNDATION: *Islamophobia in Europe*. [cit.2020-03-05]. Dostupné na internete: <<https://www.opensocietyfoundations.org/explainers/islamophobia-europe>>.

⁸² WINKLER, Beate. *Muslims in the European Union: Discrimination and Islamophobia*. 2006. s. 115.

⁸³ Ibid.

⁸⁴ FOSTER, Peter. *The rise of Islamophobia in Europe - and how we can deal with it*. [cit.2020-05-05]. Dostupné na internete: <<https://www.telegraph.co.uk/news/2016/12/12/rise-islamophobia-europe-can-deal/>>.

⁸⁵ AMGHAR, Samir et al. *European Islam Challenges for Public Policy and Society*. 2007. s. 145.

Podľa Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE) by sa mali vlády jednotlivých európskych krajín sústrediť na zabezpečenie spravodlivosti a rovnakého zaobchádzania s obetami islamofóbie. Dôvodom tohto vyjadrenia sú situácie, kedy sa moslimovia obávajú o svoje práva, čím vzniká ich nedôvera voči úradom. Vo vyhrotených situáciách dokonca dochádza k obavám obetí z opätovného prenasledovania zo strany policajtov. V mnohých krajinách sú prejavy rasizmu voči moslimom normalizované, preto dochádza k popieraniam existencie islamofóbie, či už zo strany vlád, spoločnosti alebo verejných inštitúcií. Švédska vláda ako prvá vzala do úvahy islamofóbiu ako reálny problém, ktorý sa snažia vyriešiť vytvorením národného plánu boja proti rasizmu.⁸⁶

Na základe štatistík realizovaných agentúrou Foundation for Political, Economic and Social Research (SETA) je dokázateľný nárast rasistických útokov voči moslimom. Podľa zaznamenaných prípadov bolo v roku 2018 v Rakúsku 540 incidentov zodpovedajúcich islamofóbnym charakteristikám, ktorých počet v porovnaní s predchádzajúcim rokom stúpol o približne 74 %. Francúzsko zaznamenalo vyšší počet incidentov, no nižší nárast z roku 2017 ako Rakúsko – 52 % nárast. Agentúra zaznamenala krajiny s vyšším počtom moslimského obyvateľstva, medzi ktoré patrí aj Nemecko, kde počet incidentov a útokov dosiahol 678. Z dôvodu prevládajúcej islamofóbie boli počas roku 2018 zaznamenané aj útoky nielen na samotných moslimov, ale aj na mešity.⁸⁷

Európska spoločnosť vykazujúca známky islamofóbného správania má priamy vplyv na všetkých ďalších migrantov žijúcich v krajinách Európy. Spojenie rasizmu voči islamu a moslimom a ich obmedzovaniu práv a osobných slobôd spôsobilo ich nedostatočné zastúpenie vo verejnej sfére, tým pádom nemajú možnosť zobjektívniť verejnú mienku, čo eskaluje do konfliktov medzi nemuslimskými Európanmi a moslimskými populáciami. Neuznanie islamofóbie ako konkrétneho problému, ktorý treba riešiť, môže viesť k adoptovaniu procesných chýb vedúcich k diskriminácii a anti-moslimskému rasizmu. Systém nastavený anti-moslimskou politikou nepriaznivo ovplyvňuje obyvateľstvo, ktoré vníma moslimov z negatívneho uhla pohľadu ako neprispôsobivých občanov. Je dôležité zaviesť správne kroky na udržanie si hodnôt rovnosti, ktoré prináležia spomínaným dotknutým krajinám.⁸⁸

⁸⁶ BAYRAKLI, Enes – HAFEZ, Farid. *European Islamophobia Report*. 2017. s. 8-10.

⁸⁷ BAYAR, Gozde. *Anti-Muslim racism in Europe on rise in 2018: Report*. [cit.2020-13-05]. Dostupné na internete: <<https://www.aa.com.tr/en/turkey/anti-muslim-racism-in-europe-on-rise-in-2018-report/1597957>>.

⁸⁸ PEROCO, Fabio. *Islamofobia anti-migrante na Europa. Raízes sociais, mecanismos e atores*. 2018. s. 26-31.

3.2.1 Dôvody vzniku islamofóbie v Európe

Zvýšená prítomnosť migrantov z krajín Blízkeho východu v Európe a ich záujem o integráciu spôsobili v spoločnosti napätie, ktoré podnietilo rast počtu populistických nacionalisticky orientovaných politikov a neskôr aj strán. Podľa nemeckého ministra vnútra Seehofera je migrácia príčinou všetkých problémov spojených s islamofóbiou a diskrimináciou moslimov. Extrémizmus zo strany politikov a postupne sa rozvíjajúci populizmus vedený politickými lídrami podnecoval spoločnosť k rasizmu voči moslimom a k islamofóbii, čím sa rozšírila naprieč celou Európou.⁸⁹ Strany nastavené proti migrantom vyznávajúcim islam podporovali strach z násilia a dopomohli k vytváraniu mylného a skresľujúceho odkazu islamu, čo spôsobilo, že islam začal byť vnímaný ako „najväčší nepriateľ Európy“.⁹⁰

Po viacerých teroristických útokoch, nielen v Európe, ale aj mimo nej, sa politika nemuslimských štátov zameriavala na zastavenie šíriaceho sa islamu a migrácie. Vytvorila sa tak platforma, ktorej základ tvorila ideológia etnického nacionalizmu, ktorá začala podporovať xenofóbiu a obavy zo stretu kultúr, ktorých výsledkom bol hoax o európskej islamizácii. Islamofóbia vznikla ako politický pojem a v súčasnosti je využívaná na špecifikáciu sociálnej reality udalostí zapríčinených diskrimináciou alebo rasizmom voči moslimom v demokratických krajinách.⁹¹

3.2.2 Návrhy možných riešení a odporúčania na elimináciu islamofóbie

Je potrebné, aby sa prijali politické opatrenia na elimináciu islamofóbie, ktorá vznikla aj kvôli nedostatočným poznatkoch o islamskej kultúre a ich náboženstve. Častokrát politické authority využívajú nevedomosť obyvateľov na šírenie nepravdivých faktov, čím dochádza k nesprávnemu porozumeniu a nerešpektovaniu odlišnej kultúry. Organizácia islamskej spolupráce (OIC) zastáva názor, že by v multikultúrnom prostredí mala existovať vzájomná tolerancia etnických a náboženských rozdielov.⁹²

⁸⁹ MAGID, Magid. *Europe has an Islamophobia problem. Who's going to stop it?* [cit.2020-13-05]. Dostupné na internete: <<https://www.euractiv.com/section/freedom-of-thought/opinion/europe-has-an-islamophobia-problem-whos-going-to-stop-it/>>.

⁹⁰ AMNESTY INTERNATIONAL. *Choice and prejudice discrimination against muslims in Europe*. [cit.2020-13-05]. Dostupné na internete: <<https://www.amnesty-international.be/sites/default/files/bijlagen/Rapportchoiceandprejudice.pdf>>

⁹¹ BLEICH, Erik. *What Is Islamophobia and How Much Is There? Theorizing and Measuring an Emerging Comparative Concept*. 2011 s. 1582 –1591.

⁹² FALIQ, Abdullah. *Islamophobia And Anti-Muslim Hatred: Causes & Remedies*. 2010. č. 4. s. 11-13.

Multikulturalizmu v Európe znamená rozmanitosť európskych spoločností, čo sa vzájomne môže negovať s procesom integrácie. Nedostatočná integrácia moslimov medzi európske obyvateľstvo dáva priestor sociálnej marginalizácii. Elmas tvrdí, že je dôležité vypracovať politiku pre islamofóbiu a xenofóbiu vyvolanú mnohými sociokultúrnymi, politickými a ekonomickými faktormi. V prvom rade je potrebné vyriešiť sociálne a ekonomické diskrepancie, ktoré znevýhodňujú moslimské obyvateľstvo. Kedikli potvrdzuje, že prijaté právne akty a dohody jednotlivých krajín musia byť súhlasné a vytvárané tak, aby sa vytvorila spoločná politika na elimináciu islamofóbie.⁹³

Rovnako ako sa vytvárajú rozličné politiky pre boj proti rasovej a etnickej diskriminácii, podľa Elaha a Khana by sa paralelne s nimi mali uplatňovať aj riešenia na islamofóbiu. Je však dôležité prijať jednotlivé atribúty náboženskej diskriminácie, pretože možnosť reagovať na konkrétne formy rasizmu si vyžaduje správne chápanie oblasti ľudských práv. Ďalším z možných opatrení by mal byť pravidelný monitoring zamestnanosti moslimov vo verejných službách, ale aj v súkromnom a charitatívnom sektore. Na základe výsledkov by sa mala krajina zamerať na zlepšenie integračnej stratégie, pričom autori aplikujú svoje návrhy na Veľkú Britániu. Znížená zamestnanosť moslimov je riešiteľná odstránením prekážok, kvôli ktorým bola ich práceschopnosť obmedzená, a transparentnosťou zverejňovania výsledkov, čím je možné predísť akejkoľvek náboženskej diskriminácii. Najviac apelovaným aspektom islamofóbie je jej šírenie verejnými činiteľmi, ktorí by podľa odporúčaní Výboru OSN pre odstránenie rasovej diskriminácie nemali zdieľať a podporovať nenávisťné politiky a myšlienky voči migrantom alebo moslimom žijúcich na území ktorejkoľvek krajiny Európy a ktorí by mali výrazne spochybňovať islamofóbne prejavy vyvolávajúce nepriateľstvo voči menšinám.⁹⁴

3.3 Prítomnosť islamu v európskych sekulárnych krajinách

Iain McLean definuje sekularizmus ako „*odluku štátu alebo iného orgánu od náboženských základov, čo transformuje štát v nezávislú inštitúciu, ktorá sa nespája s konkrétnym náboženstvom.*“⁹⁵

⁹³ KEDIKLI, Umut. 2018. *Rising Islamophobic Discourses in Europe and Fight Against Islamophobia on the Basis of International Organizations*. 2018. s. 14-17.

⁹⁴ ELAHI, Farah – KHAN, Omar. *Islamophobia Still a challenge for us all*. 2017. s. 9.

⁹⁵ THE CONCISE OXFORD DICTIONARY OF POLITICS: *Sekularizazion*. [cit.2020-20-05]. Dostupné na internete:< <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780199207800.001.0001/acref-9780199207800-e-1222?rkey=scqCLA&result=1305>>.

Iné definície súhlasia s tvrdením, že v prípade sekularizmu sa jedná o odstránenie vplyvu náboženstva na chod štátu a ponechanie funkcií štátnym orgánov, ktoré sú reprezentované predstaviteľmi nezávislými od náboženstva. Štát je vedený na základe právnych úprav ustanovených ústavou alebo inou zbierkou zákonov, ktoré boli vytvorené na základe dôkazov a faktov.⁹⁶

Teroristický útok na Svetové obchodné centrum vykonaný 11. septembra 2001 ovplyvnil nielen USA, ale aj celý svet, vrátane Európy.⁹⁷ Podľa Konuka sa od tejto udalosti islam začal považovať za protiklad Európy a sekularizmu. V skutočnosti sa podľa neho však jedná o odlišné kritériá spoločností dosahujúce kontrastné črty, pričom na jednej strane islam ako náboženské spoločenstvo a na druhej strane Európa ako kultúrno-geografická jednotka. Aj napriek prvotnej nekompatibilite týchto dvoch subjektov, nemožno poprieť, že moslimovia tvoria druhú najväčšiu náboženskú komunitu v Európe.⁹⁸

3.3.1 Sekulárny štát

V sekulárnom štáte je hlavným znakom nezávislosť politiky od náboženstva. V praxi sa jedná o „*liberálny a demokratický štát, v ktorom má obyvateľ právo výberu náboženskej príslušnosti, pretože nie je určená štátom.*“⁹⁹ Štát je rozdelený na náboženskú a svetskú autoritu, pričom hlava štátu alebo iný predstaviteľ štátnej moci nemusí vyznávať žiadnu vieru, pretože mu to neurčuje ústava.¹⁰⁰ Vo väčšine štátov na území Európy prevláda kresťanstvo, pričom jeho vplyv v štáte bol ukončený už počas obdobia osvietenstva. V súčasnosti sa objavujú extrémne formy presadzovania náboženstva a jeho involvovania do politických rozhodnutí, čo začína vyhrcovať vzťahy medzi náboženstvom a štátom v Európe.¹⁰¹

Autor Ferrari vo svojom výskume avizoval, že najmä krajiny Európy podpísali dohody na medzinárodnej úrovni, akou je Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach a Európsky dohovor o ľudských právach, ktoré obsahujú rozhodnutie o rešpektovaní a akceptácii

⁹⁶ FERNÁNDEZ, Miguel: *Secularismo*. [cit.2020-15-05]. Dostupné na internete: <<https://laicismo.org/secularismo/>>.

⁹⁷ HISTORY. *September 11 Attacks*. [cit.2020-15-05]. Dostupné na internete: <<https://www.history.com/topics/21st-century/9-11-attacks>>.

⁹⁸ KONUK, Kader. *Discords in German Secularism: The Question of Muslim Germans*. 2007. s. 1.

⁹⁹ TEREBOSSY, Leslie. *Secularism and Islam*. [cit.2020-15-05]. Dostupné na internete: <<https://www.researchgate.net/publication/327830595>>.

¹⁰⁰ Ibid.

¹⁰¹ MARTÍNEZ-TORRÓN, Javier: *Religion and the Secular State*. [cit.2020-15-05]. Dostupné na internete: <<https://www.iclrs.org/content/blurp/files/General%20Report.pdf>>.

slobody myslenia, svedomia a náboženského vyznania s možnosťou individuálneho alebo kolektívneho prejavu v súkromí alebo na verejnosti. Praktizovanie viery by však nemalo byť v rozpore so základnými hodnotami štátu, verejným poriadkom, zdravím a morálkou, a najmä by nemalo obmedzovať práva a základné slobody iných občanov. Podľa jeho výskumu je súčasťou ústavy každej krajiny zmienka o slobode náboženského vyznania a spôsobu jeho realizácie. Keďže súčasťou islamu je aj politická angažovanosť predstaviteľov, je možné tvrdiť, že spôsob realizácie islamu v členských krajinách Európskej únie nie je natoľko slobodný, ako uvádzajú jednotlivé ústavy štátov. Po ich porovnaní autor skonštatoval, že definícia náboženskej slobody podľa európskych parametrov bola rozšírená zo západných krajín do zvyšku Európy, takže v súčasnosti je postoj krajín voči zapájaniu sa moslimských predstaviteľov do štátnej správy jednotný.¹⁰²

3.3.2 *Štát riadený podľa náboženstva*

Štát, ktorý má oficiálne náboženstvo, automaticky vylučuje jeho nezávislosť. Ako príklad je možné uviesť Iránsku islamskú republiku, kde sa štát hlási k náboženstvu už svojím oficiálnym názvom krajiny. Politický systém, ktorý je v štáte zavedený, sa riadi podľa zákonov náboženstva a akákoľvek forma vládnutia by nemala byť v rozpore so zákonmi korešpondujúcimi náboženstvu. Nejedná sa automaticky o teokraciu, ale vplyv náboženstva je viditeľný vo viacerých aspektoch sociálneho, ekonomického a politického riadenia krajiny. Existujú štátni reprezentanti, ktorí by sa však nemali dištancovať od viery. Existuje konsenzus hodnôt medzi moslimskými štátmi a sekulárnymi štátmi Európy. Jedná sa najmä o hodnotu slobody a rovnosti, ktoré však na rozdiel od sekulárneho štátu, nie sú prioritami toho moslimského.¹⁰³

3.3.3 *Islam vs. sekularizmus v Európe*

Každá krajina si vytvorila vlastné zákony, podľa ktorých je odluka štátu od náboženstva riadená. Aj napriek striktnému sekularizmu v Európe, vnímanie islamu a jeho nezávislosti od štátu je ovplyvnené prítomnosťou moslimského obyvateľstva. Podľa profesorky Sägerser a kol. existuje kontrast medzi francúzskym prístupom k islamu a tým nemeckým. Vzťah európskej krajiny k islamu závisí najmä od krajiny pôvodu moslimov, pretože krajina pôvodu určuje ich

¹⁰² MARÉCHAL, Brigitte et al. *Muslims in the Enlarged Europe: Religion and Society*. 2003. s. 226-232.

¹⁰³ TEREBOSSY, Leslie. *Secularism and Islam*. [cit.2020-15-05]. Dostupné na internete: <<https://www.researchgate.net/publication/327830595>>.

charakteristické črty a zvyklosti týkajúce sa správania. Luxembursko má podľa ich štatistík prevládajúci počet moslimov pochádzajúcich z európskych krajín, a práve preto sa viac stotožňujú so sekularizmom ako iní moslimovia.¹⁰⁴

Vďaka prítomnosti viacerých náboženstiev v Európe je separácia štátu od náboženstva akceptovaná každou náboženskou menšinou vrátane tej moslimskej, preto je nemožné, aby došlo k islamizácii Európy. Roy tvrdí, že žiaden z moslimských štátov sa nemôže nazvať oficiálne „islamským štátom“, a to z dôvodu rozloženia štátnej moci v krajinách s prevládajúcim islamom. Taktiež zastáva názor, že samotný štát môže odmietnuť návrh jeho prepojenia s náboženstvom, a to práve kvôli náboženským praktikám, ktoré v niektorých aspektoch zahŕňajú násilie, za ktoré by bol potom štát zodpovedný. V prípade demokratických štátov by nemalo byť možné ani zakázať konkrétne praktizovanie modlitby alebo viery na verejnosti, čo je priamo dané vo verejnom poriadku krajiny bez ohľadu na náboženstvo.¹⁰⁵ „*Definovanie toho, čo je normálne a extrémne z hľadiska náboženských praktík, presahuje rámec moderného demokratického štátu.*“ (Roy, 2013)¹⁰⁶

Niektoré krajiny, ako napríklad Veľká Británia, finančne prispieva nadácii, ktorej úlohou je rozvíjanie moslimskej identity a podpora britských moslimov. V Nemecku a vo Francúzsku sa kvôli vysokému počtu moslimov vytvárajú zastupiteľské orgány a zároveň štát poskytuje kurzy pre moslimských lídrov (imámov).¹⁰⁷

Podľa teórie Casanovy politický sekularizmus neurčuje negatívny postoj štátu k náboženstvu ani nespôsobuje jeho zníženie prítomnosť v štáte. Cieľom politického sekularizmu je zachovanie demokratického štandardu a diferencovanej náboženskej a politickej sféry, pri ktorej je dôležité, kto dané hranice určuje. V skutočnosti je potrebné formovať spoločnosť s pozitívnym pohľadom na náboženstvo, aj napriek tomu, že sa jeho hodnoty nezhodujú s demokratickými. V opačnom prípade vzniká diskurz, že v prípade vstupu náboženstva do verejnej sféry, je v zásade neracionálne, striktné a netolerantné, a teda nebezpečné a ohrozujúce demokratickú politiku. Podľa autora spomínaný diskurz dominuje v Európe, a práve preto je pravdepodobné, že konzervatívne náboženstvo, akým je islam, nie je kompatibilné so štátnou sférou demokratických krajín.¹⁰⁸

¹⁰⁴ SÄGESESSER, Caroline et al. *Religion and Secularism in the European Union*. 2018. s. 40-66.

¹⁰⁵ ROY, Olivier. *Secularism and Islam: The Theological Predicament*. 2013. s. 9.

¹⁰⁶ Ibid.

¹⁰⁷ Ibid.

¹⁰⁸ CALHOUN, Craig. *Rethinking Secularism*. 2011. str. 66-74.

Po preskúmaní a porovnaní náboženstiev v Európe sociológ Göle tvrdí, že dôvodom konfliktu sekularizmu a islamu sú verejné modlitby, zákony šaría, budovanie mešít alebo zahalené tváre žien, čím islam viac prezentuje svoju prítomnosť v spoločnosti. Sekulárna spoločnosť Európy pritom natoľko ovplyvnila islam, že zasiahla do jeho architektúry. V súčasnosti sa mešity stavajú viac v tradičnom štýle európskej kultúry. Aj napriek hroziacemu zániku moslimskej architektúry, je podľa Göla väčšina moslimského obyvateľstva žijúca na území Európy stotožnená so sekularizmom a postupným prispôsobovaním sa európskym zákonom.¹⁰⁹

3.3.4 Situácia Turecka

Súčasnému stretu demokratických a islamských hodnôt čelí Turecko, ktoré patrí medzi krajiny, ktoré majú záujem stať sa členmi EÚ. Turecko má odlišnú históriu a ako väčšina moslimských krajín patrí medzi bývalé sídla sunnitského kalifátu, čo ho odlišuje od ostatných sekulárnych krajín európskeho svetadielu.¹¹⁰ Práve Turecko je krajinou, v ktorej by na základe jej historického kontextu mohla fungovať kooperácia demokracie, sekularizmu a islamu ako hlavného náboženstva. Momentálne diskutovaná politická situácia v Turecku sa zameriava na vzťah vlády, náboženstva a jeho vplyvu na verejnú sféru a inštitúcie.¹¹¹

Demokracia zasiahla identitu tureckých moslimov zmenou kódexov správania sa a jej integrácia spôsobila zmeny v politike, hospodárstve, reorganizácii spoločenského života a kultúre. Zavedenie liberálnych hospodárskych politík vytvorilo nové príležitosti, ktoré umožnili moslimom participovať na finančných trhoch, liberalizovať ekonomiku, masmédiá a vzdelávanie. Jedným z možných riešení ako integrovať rozličné ideológie, demokraciu a autoritarstvo, sekularizmus a islam, je podľa tureckých sociálnych aktérov práve členstvo Turecka v EÚ.¹¹²

Vplyv na verejnú sféru a jej obsadenie moslimskými predstaviteľmi má podľa Európskeho parlamentu najmä francúzsky vzor sekularizmu nazývaný *laïcité*.¹¹³ Francúzsky

¹⁰⁹ APPLETON, Jo: *Secularism and Islam in Europe*. [cit.2020-15-05]. Dostupné na internete: <<https://www.schumancentre.eu/2019/03/secularism-and-islam-in-europe/>>.

¹¹⁰ AL YAFI, Faisal: *Turkey's stalled membership will define the future and meaning of the European Union*. [cit.2020-15-05]. Dostupné na internete: <<https://www.euractiv.com/section/global-europe/opinion/turkeys-stalled-membership-will-define-the-future-and-meaning-of-the-european-union/>>.

¹¹¹ AKYOL, Mustafa: *Turkey's Troubled Experiment with Secularism*. [cit.2020-15-05]. Dostupné na internete: <<https://tcf.org/content/report/turkeys-troubled-experiment-secularism/?session=1&session=1>>.

¹¹² BYRNES, Timothy – KATZENSTEIN, Peter. *Religion in an Expanding Europe*. 2006. s. 235.

¹¹³ SCHELEMA, Martijn et al. *The European Union, Turkey and Islam*. 2004. s. 45.

model laicizmu úplne izoluje štátne inštitúcie pred náboženským vplyvom, pričom Turecko si ho adoptovalo do takej miery, že zaviedli zákaz moslimských odevov v štátnych budovách a pri vykonávaní štátnych funkcií. Turecko vyhrotilo ochranu štátu od náboženstva natoľko, že Európsky parlament musel naliehať, aby štát zvolnil prístup k náboženstvu, pretože sa jednalo o prísne procesy, ktoré vylučovali akúkoľvek toleranciu náboženstva. Sekularizmus v moslimskom štáte dosiahol črty, ktoré indikujú podriadenosť islamu štátu. Nálada panujúca medzi Európskou úniou a moslimskými krajinami závisí od stability politického systému Turecka.¹¹⁴

¹¹⁴ SCHELEMA, Martijn et al. *The European Union, Turkey and Islam*. 2004. s 45.

Záver

Primárnym cieľom záverečnej práce bolo poukázať na vybrané aspekty politického islamu v súčasnej Európe a ich vplyv na obyvateľstvo. Na základe teoretického predpokladu syntézy politiky a náboženstva sme zisťovali, do akej miery je politický islam prítomný v Európe. Na začiatku práce sme si stanovili parciálne ciele, medzi ktoré patrila aj determinácia a vysvetlenie základných pojmov, akými je ideológia islamu, ktorá hovorí o úzkom vzťahu náboženskej a politickej stránky. Podkapitola interpretujúca ideológiu islamu komparačnou metódou vysvetľuje dva odlišné pojmy islam a islamizmus. Analýza procesu implementácie islamu do každodenného života moslimov vedie k správne mu pochopeniu angažovania sa islamu v politickom aspekte. Na tento čiastkový cieľ nadväzuje hlbšia analýza politického islamu a jeho odosobnenia sa od pojmu islamizmus.

Pokladáme za dôležité poznamenať, že komparáciou definícií rôznych autorov sme dospeli k predpokladanému záveru, že politický islam sa nestotožňuje s islamizmom vo všetkých svojich charakteristických črtách. V rámci analýzy politického islamu sme priblížili dôležitú súčasť, ktorou je riadené právne hľadisko systému štátov s majoritným zastúpením islamu. Jedná sa o súbor zásad a pravidiel zvaný *šari'a*, ktorý nám priblížil fungovanie systému v moslimských krajinách, a tak načrtnol spôsob riadenia spoločnosti podľa islamu. Keďže sme sa zamerali na komparáciu a analýzu, ktorých cieľom bolo objasnenie pojmov, ktoré sú v spoločnosti často mylne definované, v rámci politického islamu sme okrajovo uviedli definíciu termínu džihád, ktorého význam je v súčasnosti spomínaný a interpretovaný v negatívnom slova zmysle. Vzhľadom na spracovanie práce môžeme konštatovať, že nami vytýčené ciele potvrdili rozdielnosť pojmov a dôležitosť ich rozlišovania.

Ako parciálny cieľ sme si zvolili aj uvedenie islamu do Európy, pričom sa názory jednotlivých autorov líšia. Jednou z možností ako pristupovať k moslimskej komunite v Európe je ich integrácia, čím by sa ale obmedzili ich prejavy viery, ako je nosenie zahalenej tváre žien na verejných priestroch. Na druhej strane, ak prístup štátov k moslimom nebude rovnaký ako voči ostatným obyvateľom, dochádza k diskriminácii náboženskej väčšiny.

Druhá kapitola sa zaoberá hlavným cieľom záverečnej práce, ktorým je výber aspektov politického islamu v súčasnej Európe. Keďže sa jedná o stret odlišných moslimských a európskych hodnôt, je zrejmé, že dochádza ku konfliktu prístupu k hodnotám ako je rodová rovnosť. Pri stanovení piateho čiastkového cieľa sme vychádzali z domnienky, že je islam

nekompatibilný s demokraciou, najmä kvôli otázke statusu ženy v moslimskej kultúre. Aj napriek tomu, že jednou zo zásad EÚ je rovnosť žien a mužov, podľa prieskumov práve v Európe dochádza k diskriminácii moslimiek, napr. v zamestnaní. Stále však dominuje názor, že odev moslimky je znakom jej podriadenosti mužovi, a preto sa mnohé krajiny rozhodli zakázať nosenie niqabu, hidžabu alebo burky na verejnosti.

Jedným z faktorov, ktoré ovplyvňujú stav demokracie v Európe, je islamofóbia, ktorej výskum bol ďalším parciálnym cieľom v záverečnej práci. V rámci islamofóbie sa jedná o diskrimináciu moslimov z dôvodu nesprávneho obrazu o islame v Európe, ktorý vykresľuje islam v negatívnom svetle. Často je islamofóbia vyvolaná šírením poplašných správ zo strany politických predstaviteľov jednotlivých štátov Európy, pričom práca interpretuje hneď niekoľko riešení, ako je možné marginalizáciu a diskrimináciu moslimov eliminovať.

Posledným spracovaným aspektom záverečnej práce bol sekularizmus európskych štátov a jeho odpoveď na prítomnosť islamu. V rámci tohto aspektu sme zadefinovali pojem sekulárny štát a dôvod, prečo sa zaoberáme daným aspektom. Moslimské štáty sú priamo naviazané na vplyv islamu na politický systém v krajine. V súčasnosti je vstup Turecka do EÚ diskutovanou problematikou práve z dôvodu prevládajúceho islamu v krajine, pričom sa nevylučuje kompatibilita demokracie, sekularizmu a islamu v tejto krajine.

Prostredníctvom dosiahnutých výsledkov zo stanovených cieľov môžeme potvrdiť, že riešenie konfliktov moslimských a európskych hodnôt by bolo možné na základe diskusií politických príslušníkov európskych krajín a zjednotenie systému, ktorý by eliminoval diskrimináciu a islamofóbiu, ktorá by nemala byť prítomná vo vyspelých demokratických krajinách. Súčasný stav a nastavenie spoločnosti v Európe dáva priestor nepochopeniu islamu a nemôžeme prehliadať fakt, že prítomnosť islamu v Európe stále narastá. Analýzou prítomnosti politického islamu v Európe ako primárneho cieľa predkladanej záverečnej práce vyvodzujeme záver, že islam ovplyvňuje politické dianie v Európe, ale vnímanie islamu inklinuje k negatívnemu postojovi obyvateľov, aj politických predstaviteľov jednotlivých krajín, čomu nasvedčuje aj prítomnosť marginalizácie moslimov.

Zoznam použitej literatúry

Knižné zdroje:

1. AL-AZMEH, Aziz – FOKAS, Effie. 2007. *Islam in Europe Diversity, Identity and Influence*. New York : Cambridge University Press, 2007. s. 240. ISBN: 978-0-511-37032-8.
2. AMGHAR, Samir et al. 2007. *European Islam Challenges for Public Policy and Society*. Brusel : Centre for European Policy Studies, 2007. s. 232. ISBN: 978-92-9079-710-4.
3. AYOUB, Mohammed. 2007. *The Many Faces of Political Islam: Religion and Politics in the Muslim*. Michigan : University of Michigan Press, 2007. s. 232. ISBN: 978-0-472-02538-1.
4. BAYRAKLI, Enes – HAFEZ, Farid. 2017. *European Islamophobia Report*. Istanbul : Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık, 2018. s. 729. ISBN: 978-975-2459-61-8.
5. BAYRAKLI, Enes – HAFEZ, Farid. 2018. *European Islamophobia Report*. Ankara : Pelin Ofset, 2019. s. 848. ISBN: 978-605-7544-84-1.
6. BENNETT, Matthew. 2019. *40 questions about Islam*. Michigan : Kregel Academic, 2019. s. 304. ISBN: 987-0-8254-4622-1.
7. BRAMON, Dolors. 2017. *El islam político*. Madrid : La Catarata, 2017. s. 112. ISBN: 978-8490973042.
8. BYRNES, Timothy – KATZENSTEIN, Peter. 2006. *Religion in an Expanding Europe*. New York : Cambridge University Press, 2006. s. 364. ISBN: 987-0-511-16114-8.
9. CALHOUN, Craig. 2011. *Rethinking Secularism*. New York : Oxford University Press, 2011. s. 322. ISBN 978-0-19-979667-0.
10. ČECH, Ľubomír. 2018. *Islam v premenách času*. Bratislava : Ekonóm, 2018. 165 s. ISBN: 978-80-225-4559-4.
11. DEMANT, Peter. 2006. *Islam vs. Islamism: the dilemma of the Muslim world*. Westport : Praeger Publishers, 2006. s. 280. ISBN: 0-275-99078-8.
12. ELAHI, Farah – KHAN, Omar. 2017. *Islamophobia Still a challenge for us all*. Runnymede : Runnymede, 2017. s. 106. ISBN: 978-1-909546-25-7.
13. HILLENBRANDOVÁ, Carole. 2017. *Islám - Historie, současnost a perspektivy*. Praha : Paseka, 2017. s. 301. ISBN: 978-80-7432-685-1.

14. ISLAL, Sarah. 2016. *Forgotten Women: the impact of Islamophobia on muslim women*. Brusel : European Network Against Racism, 2016. s. 40. ISBN: 978-0-487-3748-81.
15. KNUDSEN, Are. *Political Islam in the Middle East*. Bergen: Chr. Michelsen Institute, 2003. s. 32. ISBN: 82-8062-043-5.
16. LINJAKUMPU, Aini. 2006. *Political Islam in the Global World*. 1. vyd. Berkshire : Ithaca Press, 2006. s. 176. ISBN: 978-0-86372-320-9.
17. MARÉCHAL, Brigitte et al. 2003. *Muslims in the Enôarrged Europe: Religion and Society*. 2. vyd. Boston : Brill Leiden, 2003. s. 632. ISBN: 90-04-13201-5.
18. MENDEL, Miloš et al. 2002. *Islám: Ideál a skutečnost*. Praha : Baset, 2002. s. 311. ISBN: 80-7038-012-8.
19. MICHALSKI, Krzysztof. 2006. *Religion in the New Europe*. Budapest : Central European University Press, 2006. s. 151. ISBN: 978-963-7326-49-3.
20. PAULY, Robert. 2004. *Islam in Europe: Integration or Marginalization*. Farnham : Ashgate, 2004. s. 198. ISBN: 0-7546-4100-7.
21. REJWAN, Nissim. 2000. *The Many faces of Islam: Perspectives on a Resurgent Civilization*. Florida : University Press Of Florida, 2000. s. 296. ISBN: 0-8130-1807-2.
22. ROY, Oliver. 2003. *El islam mundializado. Los musulmanes en la era de la globalización*. Barcelona : Bellaterra, 2003. s. 214. ISBN: 978-84-7290-218-3.
23. SÄGESSER, Caroline et al. *Religion and Secularism in the European Union*. Berlín : Die Deutsche Nationalbibliothek, 2018. s. 123. ISBN: 978-86-9039-476-3.
24. SCHELEMA, Martijn et al. 2004. *The European Union, Turkey and Islam*. Amsterdam : Amsterdam University Press, 2004. s. 177. ISBN: 90-5356-692-9.
25. SULEIMAN, Yasir. 2012. *Contextualisng Islam in Britain II*. Cambridge : Cambridge University, 2012. s. 132. ISBN: 978-0-956-3743-56.
26. TIBI, Bassam. 2008. *Political Islam, world politics, and Europe*. Abingdon : Taylor & Francis Group, 2008. s. 334. ISBN: 0-203-93484-9.
27. TIBI, Bassam. 2001. *Islam between Culture and Politics*. Londýn : Palgrave Macmillan, 2001. s. 290. ISBN: 0-333-75121-3.
28. WINKLER, Beate. 2006. *Muslims in the European Union: Discrimination and Islamophobia*. Viedeň : Manz Crossmedia, 2006. s. 115. ISBN 92-9192-018-5.

Články vo vedeckých časopisoch a publikáciách:

1. BERGER, Maurits. 2007. *Islam in Europe: A clash of tolerance*. In: *Netherlands Institute for International Relations*, 2007. s. 7. ISSN: 2007-0500.
2. BLEICH, Erik. 2011. *What Is Islamophobia and How Much Is There? Theorizing and Measuring an Emerging Comparative Concept*. In: *American Behavioral Scientist*, 2011 s. 1581 –1600. ISSN: 0276-4211.
3. EREN, Ahmet. 2018. *A Critique of Political Islam: The Turkish Model Case*. In: *Center for Interdisciplinary Study of Monotheistic Religions*, 2018. s. 151-166. ISSN: 2185-0380.
4. FALIQ, Abdullah. 2010. *Islamophobia and Anti-Muslim Hatred: Causes & Remedies*. In: *The Cordoba Foundation*, 2010. č. 4. s. 164. ISSN 1756-733.
5. KEDIKLI, Umut. 2018. *Rising Islamophobic Discourses in Europe and Fight Against Islamophobia on the Basis of International Organizations*. In: *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 2018. č. 9. s. 9-23. ISSN: 2039-2117.
6. KONUK, Kader. 2007. *Discords in German Secularism: The Question of Muslim Germans*. In: *The Journal of the International Institute*. č. 14. s. 1. ISSN: 1558-741X.
7. KORTEWE, Anna - YURDAKUL, Gökçe. 2013. *Gender equality and immigrant integration*. In: *Women's Studies International Forum*, 2013. s. 204-214. ISSN: 0277-539.
8. LOMBARDO, Emanuela - MEIER, Petra. 2008. *Framing Gender Equality in the European Union Political Discourse*. In: *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society*, 2008. s. 150. ISSN 1072-4745.
9. MOZAFFARI, Mehdi. 2007. *What is Islamism? History and Definition of a Concept*. In: *Totalitarian Movements and Political Religions*, 2007. č. 8. s. 33. ISSN: 1469-0764.
10. NIKIFOROVA, Basia. 2012. *Borders of differences: European challenge*. In: *Lithuanian Culture Research Institute*, 2012. s. 14. ISSN: 1043-3851.
11. PEROCCO, Fabio. 2018. *Islamofobia anti-migrante na Europa. Raízes sociais, mecanismos e atores*. In: *Anti-migrant Islamophobia in Europe. Social roots, mechanisms and actors*, 2018. 4č. 26. s. 25-40. ISSN: 2237-9843.
12. ROY, Olivier. 2013. *Secularism and Islam: The Theological Predicament*. In: *The International Spectator*, 2013. č. 4. s. 5-19. ISSN: 1751-9721.

13. SENOCAK, Naciye. 2017. *Cultural Integration of Muslims in Europe: Prevention of Cultural Misunderstanding and Radicalism*. In: *Institute for European Studies*, 2017. s. 20. ISSN: 1486-2735.

Internetové zdroje:

1. AIXELÀ, Yolanda. 2010. *Islam and women; Europe and Islam*. [online]. 2010. [cit.2020-10-04]. Dostupné na internete: <https://llull.cat/IMAGES_175/transfer01-foc02.pdf>.
2. AIXELÀ, Yolanda. 2020. *Un joc de miralls*. [online]. 2020. [cit.2020-10-04]. Dostupné na internete: <<https://coslogia.wordpress.com/un-joc-de-miralls/>>
3. AKYOL, Mustafa. 2019. *Turkey's Troubled Experiment with Secularism*. [online]. 2019. [cit.2020-15-05]. Dostupné na internete: <<https://tcf.org/content/report/turkeys-troubled-experiment-secularism/?session=1&session=1>>.
4. AL YAFI, Faisal. 2019. *Turkey's stalled membership will define the future and meaning of the European Union*. [online]. 2019. [cit.2020-15-05]. Dostupné na internete: <<https://www.euractiv.com/section/global-europe/opinion/turkeys-stalled-membership-will-define-the-future-and-meaning-of-the-european-union/>>.
5. AMNESTY INTERNATIONAL. 2012. *Choice and prejudice discrimination against muslims in Europe*. [online]. 2020. [cit.2020-13-05]. Dostupné na internete: <<https://www.amnesty-international.be/sites/default/files/bijlagen/Rapportchoiceandprejudice.pdf>>
6. APPLETON, Jo. 2019. *Secularism and Islam in Europe*. [online]. 2019. [cit.2020-15-05]. Dostupné na internete: <<https://www.schumancentre.eu/2019/03/secularism-and-islam-in-europe/>>.
7. BAYAR, Gozde. 2019. *Anti-Muslim racism in Europe on rise in 2018: Report*. [online]. 2019. [cit.2020-13-05]. Dostupné na internete: <<https://www.aa.com.tr/en/turkey/anti-muslim-racism-in-europe-on-rise-in-2018-report/1597957>>.
8. BBC. 2018. *The Islamic veil across Europe*. [online]. 2018. [cit.2020-24-04]. Dostupné na internete: <<https://www.bbc.com/news/world-europe-13038095>>.
9. CAMBRIDGE ENGLISH DICTIONARY. 2019. *Islamism*. [online]. 2019. [cit. 2019-02-12-]. Dostupné na internete: <<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/islamism>>

10. COMUNIDAD MUSULMANA AHMADÍA INTERNACIONAL. 2016. *Yihad y Terrorismo*. [online]. 2016. [cit. 2020-10-01]. Dostupné na internete: <<https://www.ahmadiyya-islam.org/es/articulos/yihad-y-terrorismo/>>
11. EL-AFFENDI, Abdelwahab. 2009. *Equality men and women*. [online]. 2009. [cit.2020-25-03]. Dostupné na internete: <<http://www.masjidtucson.org/submission/perspectives/women/equality.html>>.
12. FERNÁNDEZ, Miguel. 2011. *Secularismo*. [online]. 2011. [cit.2020-15-05]. Dostupné na internete: <<https://laicismo.org/secularismo/>>.
13. FOSTER, Peter. 2017. *The rise of Islamophobia in Europe - and how we can deal with it*. [online]. 2017. [cit.2020-05-05]. Dostupné na internete: <<https://www.telegraph.co.uk/news/2016/12/12/rise-islamophobia-europe-can-deal/>>.
14. GÖKHAN, Bacık. 2019. *European Islam: Is it possible?* In: Ahvalnews.com. [online]. 2019. [cit.2020-12-03]. Dostupné na internete: <<https://ahvalnews.com/europe/european-islam-it-possible>>.
15. GULEN, Fethullah. 2014. *La yihad y su real significado*. [online]. 2019. [cit.2020-12-03]. Dostupné na internete: <<https://www.valoresreligiosos.com.ar/Noticias/la-yihad-y-su-real-significado-1157>>.
16. HACKETT, Conrad. 2017. *5 facts about the Muslim population in Europe*. In: Pewresearch.org. [online]. 2017. [cit. 2020-12-03]. Dostupné na internete: <<https://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/11/29/5-facts-about-the-muslim-population-in-europe/>>.
17. HISTORY NEWS NETWORK. 2010. *What Is the Difference Between Sunni and Shiite Muslims – And Why Does It Matter?* [online]. 2010. [cit. 2019-16-12]. Dostupné na internete: <<https://historynewsnetwork.org/article/934>>.
18. HISTORY. 2019. *September 11 Attacks*. [online]. 2019. [cit.2020-15-05]. Dostupné na internete: <<https://www.history.com/topics/21st-century/9-11-attacks>>.
19. MACAULAY-LEWIS, Elizabeth. 2015. *The five pillars of Islam*. [online]. 2015. [cit. 2019-27-12]. Dostupné na internete: <<https://www.khanacademy.org/humanities/ap-art-history/introduction-cultures-religions-apah/islam-apah/a/the-five-pillars-of-islam>>.
20. MAGID, Magid. 2020. *Europe has an Islamophobia problem. Who's going to stop it?* [online]. 2020. [cit.2020-13-05]. Dostupné na internete:

- <<https://www.euractiv.com/section/freedom-of-thought/opinion/europe-has-an-islamophobia-problem-whos-going-to-stop-it/>>.
21. MANCHANDA, Stuti – SAIYA, Nilay. 2019. *Why veil restrictions increase the risk of terrorism in Europe*. [online]. 2019. [cit.2020-24-04]. Dostupné na internete: <<https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2019/12/17/why-veil-restrictions-increase-the-risk-of-terrorism-in-europe/>>.
 22. MARTÍNEZ-TORRÓN, Javier. 2011. *Religion and the Secular State*. [online]. 2011. [cit.2020-15-05]. Dostupné na internete: <<https://www.iclrs.org/content/blurb/files/General%20Report.pdf>>.
 23. NIELSEN, Jorgen. 2019. *European Islam: Trends and Prospects*. In: Oasiscenter.eu. [online]. 2019. [cit. 2020-12-03]. Dostupné na internete: <<https://www.oasiscenter.eu/en/islam-in-europe-trends-and-prospects>>.
 24. NOVOTNÝ, Vít. 2017. *Some remarks on Islam in Europe*. In: Martenscenter.eu. [online]. 2017. [cit.2020-12-03]. Dostupné na internete: <<https://www.martenscentre.eu/blog/some-remarks-islam-europe>>.
 25. OPEN SOCIETY FOUNDATION. 2019. *Islamophobia in Europe*. [online]. 2019. [cit.2020-03-05]. Dostupné na internete: <<https://www.opensocietyfoundations.org/explainers/islamophobia-europe>>.
 26. PEW RESEARCH CENTER. 2011. *Sunni and Shia Muslims*. [online]. 2011. [cit. 2019-15-12]. Dostupné na internete: <<https://www.pewforum.org/2011/01/27/future-of-the-global-muslim-population-sunni-and-shia/>>.
 27. PEW RESEARCH CENTER. 2013. *The World's Muslims: Religion, Politics and Society*. [online]. 2013. [cit. 2020-10-01]. Dostupné na internete: <<https://www.pewforum.org/2013/04/30/the-worlds-muslims-religion-politics-society-overview/>>.
 28. ROHAC, Dalibor. 2014. *Understanding Political Islam*. [online]. 2014. [cit. 2019-27-12]. Dostupné na internete: <<https://www.cato.org/publications/economic-development-bulletin/understanding-political-islam>>.
 29. SOCIAL EDUCATION. 1994. *Islam: Sunnis and Shiites*. [online]. 1994. [cit. 2019-16-12]. Dostupné na internete: <<http://www.socialstudies.org/sites/default/files/publications/se/5806/580602.html>>.

30. TEREBESSY, Leslie. 2018. *Secularism and Islam*. [online]. 2018. [cit.2020-15-05]. Dostupné na internete: <<https://www.researchgate.net/publication/327830595>>.
31. THE CONCISE OXFORD DICTIONARY OF POLITICS. 2009. *Sekularization*. [online]. 2009. [cit.2020-20-05]. Dostupné na internete: <<https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780199207800.001.0001/acref-9780199207800-e-1222?rskey=scqCLA&result=1305>>.
32. THE OXFORD DICTIONARY OF ISLAM. 2019. *Pillars of Islam*. [online]. 2019. [cit.2020-12-03]. Dostupné na internete: <<http://www.oxfordislamicstudies.com/article/opr/t125/e2280>>.
33. THE OXFORD DICTIONARY OF ISLAM. 2019. *Sunni Islam*. [online]. 2019. [cit. 2019-15-12]. Dostupné na internete: <<http://www.oxfordislamicstudies.com/article/opr/t125/e2280>>.
34. WARNER, Bill. 2017. *Political Islam, a Totalitarian Doctrine*. [online]. 2017. [cit. 2020-10-01]. Dostupné na internete: <<https://www.politicalislam.com/political-islam-totalitarian-doctrine/>>.